



## Камерцыйным арганізацыям дазволена спісваць курсавыя розніцы на фінансавыя вынікі дзейнасці ў поўным аб'ёме

Такія мера прадугледжана дзкрэтам кіраўніка дзяржавы № 1 ад 28 студзеня, якім унесены змяненні і дапаўненні ў дэкрэт ад 30 чэрвеня 2000 года № 15 «Аб парадку правядзення прэаэанкі маёмасці і абавязальнасці ў замежнай валюце пры змяненні Нацыянальным банкам курсаў замежных валют і адлюстравання ў бухгалтарскім ўліку курсавых розніц».

Змяненне парадку ўліку курсавых розніц даць магчымасць больш рэальна ацэньваць фінансавыя вынікі дзейнасці арганізацый.

Кіраўнік дзяржавы выдаў дэкрт № 1 і ўказ № 51 «Аб унясенні змяненняў у некаторыя ўказы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь» у мэта збліжэння асобных нормаў нацыянальнага заканадаўства з падыходамі, якія выкарыстоўваюцца пры складанні фінансавай справаздачнасці ў адпаведнасці з міжнароднымі стандартамі фінансвай справаздачнасці.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

## Магазіны duty free на граніцы Беларусі пачнуць працаваць з 1 ліпеня

Аб гэтым паведаміў на прэс-канферэнцыі старшыня Дзяржаўна-га пагранічнага камітэта Беларусі Ігар Рачкоўскі, перадае БЕЛТА.

Пазыцыя Дзяржпагранкамітэта заклучаецца ў тым, што такія магазіны павінны знаходзіцца ва ўласнасці дзяржавы, паколькі там ідзе вялікі абарот валютнай выручкі і іншых сродкаў. «Тыя праблемы, якія ўзніклі, мы ўсе ведаем: з-за вялікай розніцы ў кошыце алкагольнай прадукцыі ў такіх магазінах і на ўнутраным рынку Беларусі, алкаголь-ныя напіткі незаконна увозіліся і распаўсюджваліся».

### Парламенцкі дэбятнік

Паміж сесіямі дэпутаты не толькі не спыняюць работу над за-канпраектамі, але і працуюць яшчэ больш інтэнсіўна — па сут-насці асноўны пласт праблемных, спрэчных пытанняў здымаец-ца імі якрыз падчас «канікулаў». Цэлы блок дэпутатаў па раты-фікацыі пагадненняў з іншымі краінамі (у тым ліку і ў рамках міждзяржаўных структур) разгледзелі днямі ў камісіі па міжна-родных справах і сувязях з СНД.

# СУПРАЦЬ УГОНУ ЁСЦЬ ПРЫЁМЫ

Парламентары профільнай камісіі на чале са старшынёй Сяргеем МАСКЕВІЧАМ абмеркавалі праект закона па ратыфікацыі пагаднення аб супрацоўніцтве дзяржаў — удзельнік СНД у барацьбе з крадзяжамі аўтатранспартных сродкаў і забеспячэнні іх вяртання. Дакумент рэгламентуе ўзаемадзеянне бакоў у гэтай сферы, у прыватнасці, пад-трыманне адпаведнай базы звестак — інфармацыя пра зарэгістраваныя аўтамабілі, тэя, што шукаюцца, а таксама пра дакументы, выда-дзеныя на іх затрыманні і арышт, пра затрыманні ў знаходзеныя аўто, гэтак жа, як і пра выкрадзеныя і згубленыя рэгістрацыйныя докумен-ты і знакі ды іншае.

Адно з палажэнняў дамоўленасці прадугледжвае: машыны, якія вяртаюцца такім чынам, не абкладаюцца мытнымі пошлінамі, падат-камі, акцызамі і іншымі плачымімі, звязанымі з перамяшчэннем аўто цераз межы краін — удзельнік пагаднення. Зразумела, пры наўнясуці дакумента, які пацвярджае, што вяртанне здзісьняецца ў рамках пагаднення. Аднак у беларускага боку гэта палажэнне вы-клікала пэўную збытжанасць тым, што пры пэўных акалічнасцях яго можа быць скарыстанае ў мэтах ухілення ад выплаты мытных плачэўкоў. І каб пазбегнуць выпадкаў увозу аўтатранспартных срод-каў у Беларусь з парушэннем нацыянальнага заканадаўства, прапа-нуецца ратыфікаваць пагадненне з агаворкай, — паведаміў парламентарыям падчас пасяджэння кіраўнік МУС Беларусі Анатоль КУ-ЛЯШОУ. Ратыфікацыя пагадненне, беларускі бок не лічыць сябе звязаным вышэйзгаданым палажэннем у выпадку вяртання ў нашу краіну аўтатранспартных сродкаў, якія раней былі ўвезеныя на мыт-ную тэрыторыю Беларусі з парушэннем мытнага заканадаўства дзяржавы без выплаты мытных пошлінаў, падаткаў і збораў. Анала-гічнай пазіцыі, паводле слоў міністра, прытрымліваецца і Расія. У адпаведнасці з інфармацыяй, якой ён валодае, «асноўны паток у-воў завязаны на Беларусь, Расію і Казахстан». Пры гэтым беларус-кія праваахоўнікі могуць пахваліцца высокай раскрыравальнасцю такіх злачынстваў — 80 працэнтаў угонуў не застаюцца беспаскаранымі, які і амаль 60 працэнтаў крадзяжоў (угон і крадзеж аўтамабіля — роз-ныя юрыдычныя паняцці, адпаведна і пакарэнні за іх неаднолькавыя). Згодна з прыведзенай міністрам статыстыкай, летас у Беларусь вывезлена і затрымана 14 чалавечых груповак, чатыры з якіх (агуль-най колькасцю ў 18 чалавек) наслілі арганізаваны характар. У судзе было даказана 47 фактаў крадзяжоў і угонуў аўтатранспартных сродкаў. Кіраўнік ведамства мяркуе, што з увадзненнем пагаднення ў дзеянне работа праваахоўных структур палегчаецца. З'явіцца вы-разна акрэсленыя рэгламент дзеянняў па барацьбе з крадзяжамі аўто і іх вяртання. У Авальнай зале праект закона аб ратыфікацыі мае быць разгледжаны на чарговай сесіі — яснавой. Парламентарыі профільнай камісіі рэкамендавалі яго прыняць.

# АДУКАЦЫЙНЫЯ РАКІРОУКІ

Дэпутаты разгледзелі таксама беларуска-казахстанскае пагаднен-не аб супрацоўніцтве ў галіне вышэйшай і пасляінтэштуцкай адукацыі. Дакументам вызначаюцца ўмовы абмену навучцамі, прадстаўніка-мі прафесарска-выкладчыцкага складу, працедура афармлення да-кументаў. Прымаючы бок бярэ на сябе выплаты стыпендыя навучца-нам, забяспечвае пражыванне ў інтэрнатах, медыцынскія абслугоў-ванне і гэтае далей — на тых жа ўмовах, што і для грамадзян сваёй краіны. Такім чынам, пагадненне вызначае роўныя правы для белар-ускіх і казахстанскіх навучэнцаў. Пры гэтым абмен навучцамі не прадугледжвае конкурснага адбору ва ўстановы адукацыі прымаюча-га боку, — падкрэсліў намеснік міністра адукацыі Беларусі Барыс ІВАНОУ. Сёння ж студэнты з Казахстана вытрымліваюць конкурс, каб навучца за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту. З 59 урэдзін-цаў Казахстана, якія цяпер атрымліваюць адукацыю ў беларускіх ВНУ, дзевяць робяць гэта якрыз за дзяржаўныя сродкі. Фінансаванне су-працоўніцтва будзе весціся ў адпаведнасці з дагаворамі, заключанымі паміж зацкінаўленымі ВНУ дзяржаў-удзельнік. Парламенцкая камісія дала станоўчае заключэнне па законпраекце. Без сумненняў, зблі-жэнне краін у адукацыйнай галіне паспрыяе інтэнсіфікацыі двухбако-вай адноснаў наогул.

Падтрымалі члены профільнай камісіі і праекты законаў па раты-фікацыі некаторых пагадненняў у рамках ЕўрАзЭС. Дакументы пра-дугледжваюць адзінства прыняццяў інфармацыйнага ўзаемадзеян-ня і падыходаў да прымянення інфармацыйных тэхналогій у рабоце мытных службаў. Як адзначыў намеснік старшын Дзяржаўнага мыт-нага камітэта Беларусі Сяргей Барысюк, падобныя дамоўленасці дазваляць аптымізаваць і спрашцаць працэдуры мытнага афармлен-ня і кантролю, паскорыць праходжэнне тавараў. Парадак інфарма-цыйнага ўзаемадзеяння паміж мытнымі службамі з выкарыстаннем лічбавага подпісу будзе вызначаны асобным пагадненнем. У камісіі працуюць таксама над законпраектам аб знешняй працоўнай мі-грацыі. Так што міжсайсыйны перыяд абячае быць плённым, а яснавая сесія — насычанай.

Зоя ВАРАНЦОВА.

# ЛЕГЕНДЫ СУСВЕТНАГА КАКЕЯ З'ЕХАЛІСЯ Ў МІНСК

Сёння на сталічнай «Мінск-Арэне» адбудзецца матч зорак Кантынентальнай хакейнай лігі. Мінск сабраў не толькі сучасных зорак КХЛ, у нашу сталіцу прыехалі прадстаўнікі Міжнарод-най федэрацыі хакея на чале з кіраўніком Рэне Фазелам, а таксама сусветнаядомыя ветэ-раны гэтай гульні. На «Мінск-Арэне» ў якасці VIP-гледачоў можна будзе убачыць Ларыянава, Фіццісаву, Трацяка, Якушава і Мальцава, а так-сама канадскіх легенд Марка Месье і Уэйна Грэці.

У матчы прымуць удзел «каманда Алксея Яшы-на», складзеная з гульцоў з расійскай грамадзяствам, і «каманда Яраміра Ягра», складзеная з легінераў. Апошнімі права на ўдзел у матчы зорак атрымалі абаро-нцы Канстанцін Карнеев, Вітал Ацюшоў, Карэл Рахунэк і Яраслаў Обшут, нападчыныя Сяргей Зіноў-еў, Дзясніц Паршын, Аляксей Цярэшчанка, Іржы Гуд-лер, Віле Пелтанен і Іоаф Штумпел. Трэнерамі «ка-манды Яшына» будуць настаўнікі зборнай Расіі і «Са-лавата Юлаева». Вячаслаў Быкаў і Ігар Захаркін, а таксама трэнер «Ак Барса» Зінетула Білялетдзінаў, «Каманду Ягра» ўзначаліць трэнеры СКА Бары Сміт, трэнер «Лакаматыва» Кары Хейкіля і трэнер «Спар-так» Мілаш Ржыга.

Склад «каманды Яшына»: варатары Георгій Ге-лашвілі («Лакаматыву»), Андрэй Мезін («Дынама»

# «МЫ НЕ МАЕМ ПРАВА ЖЫЦЬ І ПРАЦАВАЦЬ, ЯК РАНЕЙ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

У інтэрвэце павінна прысутнічаць наша ідэалогія, і прысутнічаць эфэк-тыўна. Не толькі прысутнічаць, але і ўплываць, пераўтвараць ідэі ў жыццё. І гэтым пытаннем павінна зай-мацца Міністэрства інфармацыі, падкрэсліў У. Янчўскі.

Крытыка творчай дзейнасці ў адрас усіх дзяржаўных друкаваных СМІ прагучала на калегі з вуснаў першага намесніка міністра Ліліі АНАНІЧ, якая выступіла на пася-рэдзэнні з асноўнымі дакладам.

— Аналіз творчай дзейнасці рэдакцыі дзяржаўных друкаваных СМІ вызначае вуйноў недастатко-васць сучасных аналітычных матэ-рыялаў, актуальнай публіцыстыкі па шмат якіх важных праблемных

Ірына ДРЫГА:

# «ПРАВЯДЗЕННЕ ПЛАТНЫХ ФАКУЛЬТАТЫВАЎ У ШКОЛАХ ТРЭБА ЦАЛКАМ ВЫКЛЮЧЫЦЬ»

Вялікія вучэбныя нагрукі, прэтэнзіі да падручнікаў, арганізацыя шостага школьнага дня і незадавальняючая якасць школьных фа-культатывных заняткаў — неамавіта на гэтых праблемах зсяродзіла ўвагу ў сваім выступленні на калегіі Міністэрства адукацыі, дзе падаводзілася вынікі за мінулы год, намеснік начальніка Галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення — начальнік Упраўлення сацыяльна-куль-турнай палітыкі Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ірына ДРЫГА.

Ірына Дрыга выказала ўдзяч-насць за тую вялікую аперацыйную працу, што была праведзена галі-ноў па выкананні патрабаванняў Дэкрэта № 15 Прэзідэнта Рэспуб-лікі Беларусі.

— Мы змаглі зрабіць так, каб пераход да адзінаццятгодкі прай-шоў без сацыяльных узрушэнняў. Спадзяюся, што выкладчыцкі кор-пус краіны і надалей будзе для нас надзейнай апорай, і мы разам па-спыхова вырашым любыя задачы, — падкрэсліла Ірына Дрыга. — Ад-нак асобна хацелася б спыніцца на праблемных момантах, якія былі выяўлены ў ходзе правядзення ма-ніторынгу і абмяроўвалася на ка-легіі ў Адміністрацыі Прэзідэнта. Перад калегіяй наш інфармацый-на-аналітычны цэнтр праводзіў апытанне сярод вучняў, бацькоў і педагогаў, падчас якога высветлі-лася, што адной з галоўных праб-лем школьнага жыцця па-ранейша-му застаюцца вялікія вучэбныя нагрукі — на існаванне гэтай праб-лемы паказала троеця частка апь-таных. Акрамя таго, у ходзе ма-ніторынгу некаторыя респандэнты звярнулі ўвагу на недапрацоўкі ў змесце школьных праграм і змесце падручнікаў. Прэтэнзіі да падручні-каў, на жаль, ранейшымі — гэта на-яўнасць залішняй інфармацыі і на-вукпадобнасці ў выкладанні. Таму намі было пастаўлена задача на працягу гэтага навучнага года правесці аналіз укарыстання новых адукацыйных стандартаў і вучэб-

ных праграм, улічыць прапановы настаўнікаў-практыкаў і, пры неаб-ходнасці, забяспечыць дапрацоўку праграмных дакументаў.

Асобна ўвага, на словах Ірыны Дрыг, будзе надавацца ўдаскана-ленню выкладання ў школе прадме-та «Фізічная культура і здароўе» і замежных моў. Для прыкладу, бу-дучы вырашацца пытанні стварэння нацыянальных падручнікаў па гэ-нымых мовах для навучэнцаў за-мясцова вырашым любыя задачы, — падкрэсліла Ірына Дрыга. — Ад-нак асобна хацелася б спыніцца на праблемных момантах, якія былі выяўлены ў ходзе правядзення ма-ніторынгу і абмяроўвалася на ка-легіі ў Адміністрацыі Прэзідэнта. Перад калегіяй наш інфармацый-на-аналітычны цэнтр праводзіў апытанне сярод вучняў, бацькоў і педагогаў, падчас якога высветлі-лася, што адной з галоўных праб-лем школьнага жыцця па-ранейша-му застаюцца вялікія вучэбныя нагрукі — на існаванне гэтай праб-лемы паказала троеця частка апь-таных. Акрамя таго, у ходзе ма-ніторынгу некаторыя респандэнты звярнулі ўвагу на недапрацоўкі ў змесце школьных праграм і змесце падручнікаў. Прэтэнзіі да падручні-каў, на жаль, ранейшымі — гэта на-яўнасць залішняй інфармацыі і на-вукпадобнасці ў выкладанні. Таму намі было пастаўлена задача на працягу гэтага навучнага года правесці аналіз укарыстання новых адукацыйных стандартаў і вучэб-

## Спадар Самавар і спадарыня Цукерка запрашаюць у «Сіліцы» на святая чаю

Святая чаю наладжваюць 30 студзеня ў адным з найпапу-лярнейшых комплексаў Белару-сі — гарналыжныя цэнтры «Сілічы», паведаміла карэспанд-энтка галоўны спецыяліст ўпраўлення культуры Мінабл-выканкама Галіна Лейка.

Гасцям у гульнявой форме расказуць пра правілы правя-дзення чайнай цырымоніі, карыс-ныя ўласцівасці гэтага напою, які бадзёрчыць, чаю нават сплююць ідуць, будуць гучаць чайныя тосты і інш. Дарфіле наладзяць элэгант-ныя Жодзінскія чаёўні. А героямі дня стануць спадар Самавар і спадарыня Цукерка.

На святце можна набываць папу-лярныя і незвычайныя гатункі чаю, чайныя сервісы з фарфору, керамікі, шкля; сурвэткі, абрусы, падарачныя наборы з лёну, ба-воўны, саломкі; кухонныя ручнікі, вазакі, цукернічкі і іншыя прад-меты для сервіроўкі чаіянця, вы-рабы майстроў народнай твора-чыцы (ганчарства, пляценне з лавы, бондарства, разьба па дрэ-ве, ткацтва і інш.). Прайдучы вы-става чайных лавочных зелаў «Фі-тапэтка» і кірмаш меду, продаж кандытарскіх вырабаў да чаю (пі-рожкіны, тарты, пачыны), гарачыя бліноў з разнастайнымі начынка-мі, шакаладу, цукерка, цукровай ваты і папкорну. Завершыць ме-рапрыемства карагод у гонар Яго вялікасі Чаю.

«Наведвальнікў комплексу чакае мора жартаў, прыпевак, гульняў, віктарын, цікавых апаьд-ванняў. Праграма разлічана на 2,5—3 гадзіны і нікога не пакіне абяквытым», — паабяцала Галіна Лейка, дададушы, што святая абду-дзецца пры любым надвор'і.

Надзея РАДЗІВОН, БЕЛТА.

Мінск): абаронцы: Сяргей Зубаў (СКА), Ілья Нікулін («Ак Барс»), Дзмітрый Калінін («Салават Юлаев»), Антон Бабчук («Авангард»), Канстанцін Карнеев (ЦСКА), Вітал Ацюшоў («Металург» Мг); напад-чыны: Аляксей Яшын, Максім Сушыньскі (Збодва — СКА), Аляксей Марозаў, Даніс Зарыпаў, Аляксей Цярэшчанка (усе — «Ак Барс»), Аляксандр Радулаў, Сяргей Зіноўеў (абодва — «Салават Юлаев»), Сяргей Фёдараў («Металург» Мг), Сяргей Мазанкін («Атлант»), Дзясніц Паршын (ЦСКА).

Склад «каманды Ягра»: варатары: Кары Рама («Авангард»), Майкл Гарнет (ХК МВД); абаронцы: Кевін Далмэн («Барыс»), Сандэкс Азальнін («Дынама» Рыга), Ласэс Куканен («Авангард»), Марцін Штрбак (ХК МВД), Карэл Рахунэк («Дынама» Масква), Яраслаў Обшут («Спартак»); нападчыны: Ярамір Ягр («Аван-гард»), Марцэл Хоса («Дынама» Рыга), Мясціс Вей-нхандль, Іржы Гудлер (абодва — «Дынама» Масква), Бранка Радзівоевіч («Спартак»). Патрык Трорсэн («Салават Юлаев»), Іоафш Вашычак («Лакаматыву»), Крыс Сайман («Віцязь»), Віле Пелтанен («Дынама» Мінск), Іоафш Штумпел («Барыс»).

Матч зорак КХЛ будзе паказаны ў прамым эфіры на афіцыйным сайце найбуйнейшага ў Паўночнай Амерыцы спартыўнага кабельнага тэлевізійнага ка-нала ESPN.

Алена АЎЧЫННІКАВА.

пытаннях развіцця дзяржавы і гра-мадства. Больш актуальнымі павін-ны стаць сайты газет.

Боольшасці газет, якія субсідыру-юцца Міністэрствам інфармацыі, за мінулы год удалося павысіць уро-вень сваёй самаакупнасці, захаваць тыржабы і павысіць даходы. Намеснік міністра адзначыў стабільнае фін-ансаванае становішча РВУ «Культу-ра і мастацтва». Стабільны праца ўстановы дазволіла далучыць да яе рэдакцыйнае часопіса «Вожык» і пера-даць правы рэдакцыі часопіса «Бя-розка». Пры гэтым пачынаць акра-пачы ўстановы з год павялічыўся.

— Дзейнасць устаноў пацвяр-джае правільнасць стратэгічнага курсу на стварэнне ўзбуйненых ін-фармацыйных структур, — пад-крэсліла намеснік міністра. — Пра-

ца па аптымізацыі дзяржаўных друкаваных СМІ будзе працягну-та. Пры гэтым асноўнай яе фор-май будучэ заставацца далейшая канцэнтрацыя арганізацыйна-твора-чага патэнцыялу ва ўзбуйненых інфармацыйна-выдавецкіх структу-рах па выпуску газет і часопісаў.

У 2010 годзе плануецца скара-ціць колькасць выданняў, якія суб-сідзіруюцца праз Міністэрства ін-фармацыі, з 30 да 22.

Асноўнымі напрамкамі ў развіцці электронных СМІ застаюцца па-шырэнне лічбавага і спадарожніка-вага тэлерадыёвяшчання, прапа-ганды беларускага мастацтва і куль-туры, пашырэнне сеткі кабельных апэратараў, садзейнічэнне ў пад-рыхтоўцы і перападрыхтоўцы вы-сокакваліфікаваных кадраў. Сёння

— Уваіце сабе, што міжшкольныя факультатывы па працоўным на-вучанні праводзіцца ў пакоі, падзеле-ным на дзве часткі: у адной частцы памяшкання стаіць старыя швей-ныя машыны, а ў другой — саста-раўляя пільгі. І гэта ў Мінску, — пад-крэсліла Ірына Дрыга. — Ха-чу звяр-нуць увагу на тое, што ў лютым са-кавіку будзе праведзеныя маніто-рынг эфектыўнасці правядзення факультатывных заняткаў, і па яго выніках плануецца прыняць адпа-ведныя меры на ўзроўні Міністэр-ства адукацыі. Ха-чу таксама ўсіх выключыць правядзенне фа-культатывных заняткаў на платнай аснове. Да нас наступаюць скаргі ад бацькоў, асабліва часта яны да-тычацца правядзення платных фа-культатываў па замежных мовах. Трэба сачыць і за ідэалагічным зместам вучэбнай літаратуры. У якасці прыкладу можна прывесці падручнік па грамадзянстве, прызначаны для вучняў 9-х і 10-х класаў. Напрыклад, раздзел пра палітычных лідараў суправаджае фатаграфія кіраўнікоў дзяржаў «вя-лікай восьмеркі», а ў тэр патрэбна нашым дзецям ведаць у цар кіраў-нікоў Індыі або Бразіліі? Ці не лепш было змясціць фатаграфію Прэзід-энта Рэспублікі Беларусі з кіраў-нікамі краін СНД? Ці ў раздзеле «грошы» мы бачым на ілюстрацыі грошы любых краін, але толькі не беларускія. Таксама ў падручніку паведамляецца, што парламент фарміруе ўрад, прызначае і адпраў-ляе ў адстаўку міністраў. Прабачце, пра парламент якой краіны ідзе размова? Беларускі парламент вы-рашае іншыя заданні. Напоўна, у вы-шых дзясціх трэба навучаць і вы-хоўваць усё ж на нашых прыкладах! А да стварэння падручнікаў трэба

прыцягваць настаўнікаў-практыкаў, і ў першую чаргу — фіналістаў рас-чуніканскага конкурсу «Настаўнік года».

Цяпер пра шосты школьны дзень. Для таго, каб прыцягнуць у школу дзяцей, трэба ўлічваць і ін-тарэсы школьнікаў, і інтарэсы іх бацькоў. А наколькі нам вядома, у Мінску, а магчыма, і ў іншых рэгі-ёнах, дзясціх прымушаюць удзель-нічаць у культурна-масавых мера-прыемствах. Аднак калі вучні на некалькі разоў пад прымусам на-ведваюць адзін і той жа музей, то пра які выхаваўчы эфект можа весці-ся гаворка? Маніторынг па арга-нізацыі і правядзенні шостага школьнага дня будзе праведзены ў краіне ў красавіку-маі.

Ірына Дрыга паведаміла членам калегіі, што днямі кіраўніком дзяр-жавы быў падпісаны ўказ, які за-цвярджае палажэнне аб кадуцкіх вучэльніцтвах. Гэта значыць, што ця-пер з'явілася магчымасць ствараць новыя выхаваўчы установы, якія, з аднаго боку, дапамогуць многім сіротам атрымаць псулёўку ў даро-слае самастойнае жыццё, а з іншага — дапамогуць стаць сапраўднымі мужчынамі, якія не бяцяца воінскай службы.

— Але ха-чу папярэдзіць, што не трэба пераўтрачаць стварэнне такіх устаноў ва ўсеагульную педагога-гічную кампанію, — падкрэсліла Ірына Дрыга. — Адрываць іх трэба там, дзе ёсць у гэтым патрэба і дзе ёсць база — школа-інтэрнат або дзіцячы дом, якія можа пераўтвараць у ка-дуцкае вучэльніцтва. І, галоўнае, там, дзе ёсць педагог з вайсковым вопытам, які змогуць стаць добрым прыкладам для падлеткаў.

Надзея НІКАЛАЕВА. (Працяг тэмы ў наступным нумары.)

# ВАМ — ПРАЦА, МНЕ — АКЛАД!

Аж з чатырма банкаўскімі картка-мі — з якіх, праўда, толькі адна была ўласнай — аж тры гады жыў прыпяваючы 59-гадовы начальнік Барыс'скага ўчастка ААТ «Бел-спецпраект». Сам ён на законных падставах атрымліваў штомесяц каля двух мільёнаў рублёў. Але калі жыў у зайдзросым катэ-дзі, ездзіў на саліднай машыне і ў цябе ў поўным падначаленні і распрадзжні не адзін дзясціак праадзольных душаў, — ці не на-дога гэта дазволіць сабе яшчэ не-калькі заробкаў?

Сквапная да грошай службавая асоба фіктыўна афарміла да сябе на працу трох чалавек. На пасадку дыспетчара — уласную жонку, з якой, аразумела, доўга дамаўляцца не трэба. А на пасадку рабочы — двух знаёмых, нідзе не працуючых мужчын.

Магчыма, і па гэты дзень махі-нацыя, хвацка заклуччана барыс'с-кім начальнікам працавала б

### Пытальнік

## ШТО ПАВІННА БЫЦЬ ПАЗНАЧАНА НА ЦЭННІКУ?

У адным з апошніх нумароў «Звязда» паведамыла, што пакупнікоў цяпер павінны інфармаваць і аб краіне паходжання прадукту, і аб інгрэдыентах, што ўваходзяць у гэты прадукт. Але ў нашым пла-це дзе ўсе атаварыюцца пераважна ў дробных камерцыйных крамах (дзякую камерсантам за разнастайны асарт'мент, які не ідзе ні ў якое параўнанне з крамай Белкапсаюз) знешні выгляд цэннікў ніколі не змяняўся. Ды і прадукцыі пра новаўвядзенне нікога не чулі. Не маглі б вы падрабязней расказаць пра новы парадак.

У.М., Чарэньскі раён.

Ва ўпраўленні на абароне правоў спажыўцоў і кантролю за рэкламай Міністэрства гандлю нам патлумачылі, што для паліпшэння інфарма-цыяна пакупніка аб уласцівасцях харчавога тавару, які ён збіраецца набыць, урадам былі ўнесеныя змя-ненні ў Правілы ажыццяўлення роз-нічнага гандлю асобнымі відамі та-вараў і грамадскага харчавання (Пастанова Савета Міністраў ад 11 снежня 2009 года №1619). З фаван-наемых прамысловым спосабам та-вараў усё больш-менш разумела: там дзейнічаюць патрабаванні да маркіроўкі, што нааосіцца на тавар. А што рабіць, скажам, з купінарнымі выпрабамі, ці з прадуктамі, якія фасуюцца непасрэдна ў крамах і пастаўляюцца ў гандлёвы залу ў пакетах, на падохнах або ў спецы-яльнай харчовай плёнцы?

Згодна з пунктам 15 Правілаў, пры рэалізацыі разважных харчо-вых тавараў праддавец павінен раз-мяшчаць у месцах, даступных па-

## ТЭОРЫЯ ЧАСАМ ПЕРАТВАРАЕЦА Ў ПРАКТЫКУ. НЕ ЗНАДТА ПОЗНА?

— нікому не пажадае. Між тым, што рабіла б Белару-сь без Андрэя Мезіна, які нарадзіўся ў Чыяльнінску, — пытанне цяжкае. Можна сказаць — рытарычнае. У галіцэра «Дынама» і зборнай вываюць няўдалыя гульні, але усё ж часцей ён стаіць сапраўднай скалоў, якую нельга працьці. Хіба што абыці бокам. Так і зрабіў у традыцыйна «небеларускім» другім перыядзе Брыльн ды Яшын. Але ў хакеі ёсць першая дваццці-хвілінка, у якой гэтым разам закідаў Міхалеў з Варламавым. Ёсць трэцяя дваццціхвілінка, якая ўсё вырашае. А ў «Дынама», нарэшце, ёсць Дзэфэ Плат, які пакуль нікуды не з'ехаў і які сваім галывым дублем прымуіць засмучана прычхнуць 9000 піцерскіх заўзя-тараў на трыбунах. Дарэчы, гэта ўжо пятая і шостая шабца форварда ў апошніх чатырох гульнях, і Дзэфэ чэцвёрты ў спісе бамбардзёрў КХЛ. Перамога беларусаў 4:2 скончыла расійскі ваяж.

Яўген ВАРАКСА.

### Абзац

▲ За мінулыя суткі ва ўборцы дарог краіны ад снегу было за-дзейнічана 619 спецавіс

# «МЫ ПАСПЯХОВА КАНКУРЬРУЕМ

## НА ЗАМЕЖНЫХ РЫНКАХ НЕ ЗА КОШТ ЦАНЫ, А ЗА КОШТ БОЛЬШ ВЫСОКАГА ТЭХНІЧНАГА ЎЗРОЎНЮ»

— Безумоўна, мы мелі антыкрызісную праграму, — расказаў Аляксей Пятровіч. — Калі пра маючы адбыцца сусветны эканамічны крызіс сталі шмат пісаць, гаварыць, мы паставіліся да сітуацыі вельмі сур'ёзна. Дасканалае вывучэнне сітуацыі ў свеце, аналіз перспектывы паказалі, што трэба рыхтавацца да горшага: грошай у нашых патэнцыйных заказчыкаў будзе менш. А значыць неабходна інтэнсіфікаваць працу для таго, каб знайсці новыя рынкі і, калі спатрэбіцца, прапанаваць новую наменклатуру прадукцыі. У першую чаргу ўзмацнілі маркетынг, здалі знайсці новыя заказы. Праўда, нейкія рэзкі рухавы мы не рабілі, бо ў гэтым кірунку на прадпрыемстве вядзецца сістэмна праца з года ў год, з месяца ў месяц. Мы пастаянна адсочваем сітуацыю ў свеце па электронных, друкаваных крыніцах, шукаем патэнцыйных пакупнікоў і потым у гэтых кірунках інтэнсіўна працуем. Выходзім на знешнія рынкі праз пасольствы Рэспублікі Беларусь, праз пасольствы тых краін, дзе ў нас няма дыпрадстаўніцтваў, ладзім прэзентацыі сваёй прадукцыі, удзельнічаем у выставах... Вельмі плённа супрацоўнічаем з нашымі пасольствамі ў Сірыі, Паўднёвай Карэі, В'етнаме, Індыі, Лівіі, Швецыі... Гэта першы складнік.

І паколькі мы не хаваем, што наша прадукцыя адносіцца не толькі да высокіх тэхналогій, але і да спецыяльных тэхналогій, то, як ні дзіўна, для нас існаваў і адваротны бок крызісу: яго наступствы прывялі да росту напружанасці ў свеце, і ў сувязі з гэтым шмат якія краіны не толькі не зменшылі фінансаванне сваіх абаронных заказаў, а наадварот павялічылі. Мы гэта бралі да ўвагі і актыўна дзейнічалі ў такіх краінах. Як вынік — новыя кантракты.

Хацелася б таксама адзначыць вельмі важную ролю спецыялістаў. З усімі трыма ў нас вельмі ценныя кантакты, насцягнутыя праграмы сумесных дзейнасцяў. Вялікая ўвага на прадпрыемстве надаецца і знешнепалітычным кантактам нашай дзяржавы. Часта сустрачы на высокім узроўні з удзелам першых асобаў даламагаюць нам знайсці новых партнёраў, новыя кантакты ў замежных краінах. Так, цяпер з найбуйнейшай дзяржавай карпаратыўна ў Індыі «Фінмеханіка» актыўна вядуцца перамовы, якія, не выключана, завершацца стварэннем сумеснага прадпрыемства. Актыўна працягваецца стасункі прадстаўніцтва ў Беларусі ў яго сустрэчы з Прэзідэнтам Аляксандрам Лукашэнкам...

Валілі пліос на шляху дзевяццацца нашых тавараў да пакупнікі — шырокая тавара-праводная сетка ў іншых краінах. Стварыць і ўтрымаць яе сама-



вырабу праявіў Дзмітрый Мядзведзевы, які даручыў адказным асобам наладзіць кантакты з нашым прадпрыемствам. Дарчы, дзямі падчас наведвання адной з расійскіх вайсковых часцей прэзідэнт цікавіўся, чаму на ўзбраенні няма новых аўтаматаў і дзе новыя прыцылы?

Трэба адзначыць, што з Расіяй мы даволі актыўна працавалі і раней. Праўда, у стасунках назіралася пэўная індэферэнтнасць. Пасля дачучання расійскага прэзідэнта сітуацыя ў корані змянілася. Адапаваны ўпраўленні міністэрства абароны Расіі ценна супрацоўнічаюць з намі з тым, каб агульнымі намаганнямі давесці новы прыцыл да паставак. Думаю, што яны могуць быць распачатыя ўжо сёлетня. Вельмі добрыя стасункі ў нас і з расійскімі заводамі па вытворчасці зброі ПА «Базальт», КБП «Тула», «ЖМаш» і іншымі. Наша прадпрыемства супрацоўнічае для іх перспектывы прыцылы. Расіяне высока ацанілі нашы навічкі і выказалі жаданне шырока іх выкарыстоўваць. Прычым, калі раней беларускі прыцылы аснашчалася расійскай зброяй, якая ішла на экспарт, то ўдзельнічаў Мядзведзевы ў вучэннях «Захад-2009» і зробленыя там дачучаныя фактычна адкрываюць для нас і рынак паставак для арміі Расіі.



Другі складнік антыкрызіснай праграмы — пашырэнне наменклатуры нашай прадукцыі. Летас мы ўзялі ўдзел у 5-й міжнароднай выставе ўзбраення і ваеннай тэхнікі Мілех-2009, дзе выстаўляліся на адзінм стэндзе Беларускага аптыка-механічнага аб'яднання. Сярод удзельнікаў і гэсцей мерапрыемства — дзясцяткі вядомых кампаній, прадстаўнікі шматлікіх краін свету. Таму да выставы мы падрыхтавалі спецыяльную праграму, каб максімальна поўна прадставіць прадпрыемства, інвеставалі значныя сродкі. У выніку «ЛЭМТ» здолела прадэманстраваць 15 відаў новых вырабаў!

Увогуле, перыяд паміж Мілех-2007 і Мілех-2009 быў самым плённым у гісторыі прадпрыемства. За два апошнія гады мы атрылі аб'ёмы вытворчасці і экспарту. Стотна пашырае геаграфія экспарту, распрацавана шырокая наменклатура новых вырабаў. Прычым у гэтых вырабаў больш высокі тэхнічны ўзровень, у іх выкарыстання самая апошняя дасягненні інфармацыйных і лазерных тэхналогій, што поўнасьцю адпавядае сучасным тэндэнцыям развіцця аптыка-электроннага прыборабудавання.

Абнавілася таксама лінейка традыцыйных вырабаў: прыбораў наочнога бачання, каліметровых, лазерных і аптычных прыцылаў, а таксама лазерных дальнамернаў і дальнамерных модуляў. Асабліва націск быў зроблены на шэраг вырабаў, распрацаваных для выкарыстання ў антытэрарыстычных аперацыях.

Упершыню на выставе дэманстравалася цэплавійна-тэлевізійны комплекс з праграмнымі сродкамі назірання ў рэальным маштабе часу за аб'ектамі, якія рухаюцца, цэплавійны прыцыл для лёгкага ўзбраення, «інтэлектуальны» прыцыл-дальнамер... «Інтэлектуальны» прыцыл можна назваць сапраўдным прарывам. Не тое, што аналагаў гэтым абсалютна новаму вырабу ў поўнай сакратнасці рэалізуюцца ў некалькіх краінах — аднак мы здолелі стварыць свой, беларускі. Падчас вучэнняў «Запад-2009» ён быў прадэманстраваны прэзідэнтам Беларусі і Расіі і атрымаў самую высокую ацэнку. Валікі інтарэс да гэтага

Намеснік дырэктара па аптоўных тэхналогіях і лазернай медыцынскай тэхніцы Леанід ХАХЛІЯНКОУ і інжынер-тэхнолаг Ірына СІМІРHOBA за разлікам канструкцыі напылення палярызагара.

Дзямі прэм'ер-міністр Сяргей Сідорскі ўручыў Прэмію Урада за дасягненні ў галіне якасці 2009 года. Высокія ацэнкі сваёй дзейнасці атрымалі дзясцяткі айчынных прадпрыемстваў. За ўкараненне высокаэфектывых метадаў кіравання якасцю і забеспячэнне на гэтай падставе выпуску канкурэнтаздольнай прадукцыі Прэмія Урада ў чарговы раз прысуджана Навукова-вытворчаму прыватнаму ўнітарнаму прадпрыемству «ЛЭМТ».

Сёлетня гэта высокая адзнака ўдвай больш каштоўная, бо атрымана ў вельмі складаны для сусветнай і беларускай эканомікі год. Як удалося дабіцца таго, каб работу, накіраваную на павышэнне якасці прадукцыі прадпрыемства — аднаго з тысяч, — заўважылі і ацанілі, як удалося выстаіць, не зменшыць вытворчасць і не скараціць экспарт? З гэтымі і іншымі пытаннямі мы звярнуліся да дырэктара НВПУП «ЛЭМТ» члена-карэспандэнта НАН Беларусі, прафесара, доктара фізіка-матэматычных навук, Лаўрэата дзяржаўнай прэміі Беларусі АЛЯКСЕЯ ШКАДАРЭВІЧА.

Выключна фінансамі. Велізарная праблема — вымушанае скарачэнне персаналу. Якая цяпер з гэтым сітуацыя на вашым прадпрыемстве?

— Нам удалося не толькі захаваць калектыв, але і павялічыць колькасць супрацоўнікаў. Летас на прадпрыемстве створана больш за 30 працоўных месцаў, 20 з якіх занялі маладыя спецыялісты. Гэта як нельга больш ярка сведчыць пра тое, што мы нават у самыя складаныя перыяды не перастаем думаць пра будучыню, пра заўтрашні дзень нашага прадпрыемства. Таму не толькі ўдасканаліваем працу па традыцыйных для нас кірунках, але і засвойваем новыя. Так, літаральна перад вамі сустракаецца з салігорцамі. Наша прадпрыемства выканала заказ для Беларускага калійнага камбіната — упершыню распрацавала і стварыла новае пакаленне лазерных казальнікаў напрамку для падземных работ. Тэхніка, якая там выкарыстоўвалася да нядаўняга часу, была выраблена яшчэ ў саветацкія часы, састарэла маральна і выпрацавала свой рэсурс. Плануем нашу апаратуру прапанаваць не толькі ў Беларусі, але і расоўваць за мяжу.

— Аляксей Пятровіч, літаральна дзямі ваша прадпрыемства было адзначана Прэміяй Урада Рэспублікі Беларусь у галіне якасці. Як удалося дабіцца таго, каб працу, накіраваную на павышэнне якасці прадукцыі вашага прадпрыемства — аднаго з тысяч, — заўважылі і ацанілі?

— Якасці прадукцыі мы традыцыйна надаём павышаную ўвагу. Адпаведная праца вядзецца панава па некалькіх кірунках. Першы — гэта ўкараненне новых тэхналогій. Калі ў свой час мы толькі пачыналі супрацоўнічаць з замежнымі заходнеўрапейскімі фірмамі, яны нам, як і ўсім вытворцам на тэрыторыі былога СССР, прад'явілі вельмі сур'ёзныя прэ-

бараторнае абсталяванне, сродкі актыўнай і пасунай бяспекі, аптыка і аптычныя пакрыцці.

Прадукцыя прадпрыемства выкарыстоўваецца больш як у 30 краінах свету: у Расіі, краінах СНД і Еўрапейскага саюза, Азіі і Паўночнай Афрыкі, дзяржава абедзвюх Амерык. Прадпрыемства неаднаразова станавілася пераможцам шэрагу міжнародных тэндараў па распрацоўку і пастаўку прадукцыі.

Складаная аптычная прадукцыя вытворцы Навукова-вытворчага прадпрыемства «ЛЭМТ» шырока выкарыстоўваецца ў Расіі, ЗША, Швецыі, Германіі, Англіі, Японіі.

Тое ж датычыцца і вакуумных устаноў. Існуючае абсталяванне вытворчасці РУП «СЗОС» выпуску 90-х гадоў мінулага стагоддзя і старыя ўзоры імпартаваў вакуумных устаноў тэплага часткова вырашалі пытанні вытворцы аптычных дэталей для лазернай аптычнай прадукцыі нашай распрацоўкі. Прадпрыемству ж было неабходна засвоіць сучасныя вакуумныя пакрыцці: пакрыцці рознай таўшчыні, з павышанай трываласцю да лазернага выпраменьвання, «шчыльныя» аптычныя пакрыцці ад 2,5-3 мкм і аптычныя пакрыцці для матэрыялаў дальняга інфрачырвонага дыяпазону.

Узрасла доля аптычнай прадукцыі ў наменклатуры прадукцыі БелОМА. Акрамя таго, што мы самі маем даволі значны аб'ём вытворчасці, «ЛЭМТ» яшчэ робіць важны ўнёсак у загрузку заводу аб'яднання.

— Аляксей Пятровіч, ці паўплываў крызіс на закупкі прадукцыі вашага прадпрыемства для Узброеных Сілаў Беларусі?

— Парадавала, што нягледзячы на ​​простую эканамічную сітуацыю, закупкі сучасных прыбораў працягнулі і беларуская армія. Міністэрству абароны, іншым сілавым ведамствам пастаўлена значная колькасць сучасных прыцылаў.

— «ЛЭМТ» добра вядома не толькі ў галіне тэхнікі спецыяльнага прызначэння, але і ў галіне эканоміі, медыцыны...

— Для нас не менш важным з'яўляецца павелічэнне нашых аб'ёмаў дзяржаўнага ў інтэрэсах адпаведных міністэрстваў і ведамстваў Беларусі. Прычым не толькі сілавых. Мы працягваем і развіваем працу па гэтых традыцыйных для нас кірунках. Вядуцца пастаўкі нашых прыбораў для «Белшынь», не так актыўна, як у 2008 годзе, але закупляецца наша сучасная тэхніка айчынай сістэмай аховы здароўя.

Сярод нашых апошніх распрацовак у галіне медыцыны — малагабарытная ўстаноўка нізкага кошту, якая фактычна мае характарыстыкі лазерных хірургічных апаратаў першага пакалення. Тым самым створаны перадумовы для ўкаранення айчынных лазерных тэхналогій не толькі на ўзроўні медыцынскіх клінічных цэнтраў, абласных клінік, але і на ўзроўні рэальных бальніц і паліклінік. Натуральна, персанал павінен прайсці адпаведны трэнінг, што на-



Таму летас з дапамогай дзяржавы і асабіста міністра прамысловасці Рэспублікі Беларусь Аляксандра Радзевіча наша прадпрыемства набыло новую сучасную вакуумную машыну, аналагаў якой у Беларусі няма. Цяпер, дзкуючы гэтым унітарнаму абсталяванню, усё перапанява вышэй і шмат якія іншыя задачы нам пад сілу. Мы не без падстаў спадзёмся, што здоладзем палепшыць якасны характарыстыкі нашай прадукцыі і зрабіць яе яшчэ больш канкурэнтаздольнай, асабліва на перадавых рынках.

Акрамя тэхналогіі вытворчасці, абсталявання вельмі важнай з'яўляецца тэхналогія зборкі прыбораў. На нашым прадпрыемстве гэты працэс наладжаны такім чынам, што магчымыя негатыўныя ўплыў чалавечага фактара — непарэдка рабочы-заборшчыкаў — на канчатковы вынік практычна зведзены да нуля. Усе кантрольныя функцыі выконвае спецыяльнае кантрольнае абсталяванне і камп'ютарная тэхніка. Такое ж абсталяванне выкарыстоўваецца і на канчатковым кантролі якасці. Памылкі проста выключаны, каб не было дасягнуты жшчэ зусім нядаўна, калі кантроль ажыццяўлялі спецыялісты. Як бы там ні было, а на восьмай гадзіне працы чалавек не можа працаваць гэтак жа эфектыўна, як і напачатку змены... Дык вось, асабліва многа ў кірунку аўтаматызацыі кантролю якасці нам удалося зрабіць менавіта ў 2009 годзе.

Яшчэ адзін важны фактар, які мы лічым адной са складовых нашага поспеху, — наяўнасць сеткі сэрвісных цэнтраў прадпрыемства ў краінах, якія зрабілі істотныя закупкі нашай прадукцыі. Сёння ўжо практычна немагчыма прадаць нейкі тавар, калі не маеш магчымасці забеспячыць яго гарантыйнае і паслягарантыйнае абслугоўванне, пастаўку запасных частак, мадэрнізацыю і г.д. У ключавых краінах, з якімі мы актыўна працуем, такія сэрвісныя цэнтры ўжо створаны або ствараюцца. У якасці прыкладу можна прывесці працу цэнтраў у В'етнаме, Індыі, Кітаі...

Акрамя сэрвісных цэнтраў, нашаму прадпрыемству удалося пабудавач за мяжу два невялікія заводы. Мы забеспячымі поўнымі комплексам аборачанага і кантрольнага абсталявання, тэхналогіямі, дакументацыяй, абычлівы спецыялістаў... У пэўным сэнсе гэта лепш за любую тавараправадную сетку, бо мы прадаём ужо не гатовыя прыборы, а тэхналогіі і ліцэнзіі, якія самі ж распрацоўваем, — на прадпрыемстве працуюць чатыры канструктарскія бюро. Гэта зусім іншы, больш высокі ўзровень.

— Калі ўжо мы закрупілі тэму навуцы, можа некалькі слоў скажыце пра новыя распрацоўкі вашых КБ?

— Гаворачы пра ролю навуцы, у першую чаргу я хацеў бы падкрэсліць плённае супрацоўніцтва нашага прадпрыемства з Нацыянальнай акадэміяй навук Рэспублікі Беларусь. Сумеснымі намаганнямі мы ўжо сёння ствараем аснову для будучых перспектывных праектаў і распрацовак.

Кожнае з канструктарскіх бюро адказвае за пэўны кірунак і мае праграму развіцця. Натуральна, навічкі з'яўляюцца. За год у нас абнаўляецца да 70 працэнтаў наменклатуры вырабаў!

Аднак ёсць і яшчэ адзін адметны момант. Калі раней наша прадукцыя была канкурэнтаздольнай за кошт больш нізкай цаны, то сёння ў той жа Швецыі, у іншых развітых краінах мы выйграем за кошт больш высокага тэхнічнага ўзроўню. Як трэба адзначыць Прэзідэнт Беларусі, асноўным багаццем нашай краіны з'яў-

ляецца інтэлект. Вось мы яго актыўна і паспяхова выкарыстоўваем. Пры гэтым ніколі не забываемся і на якасць прадукцыі. Неадра менавіта палітыцы ў галіне якасці надаецца такая ўвага на самым высокім дзяржаўным узроўні. Таму калектыв нашага прадпрыемства шчыра вітае вельмі своєчасовае з нашага пункту гледжання рашэнне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка аб'явіць 2010 год — годам якасці.

— Дзкую за шчырую размову і ад сабе і ўсіх чытачоў газеты зычым ваму ўнікальнаму прадпрыемству далейшых поспехаў!

Сяргей ПРОТАС, Алена ДАЎЖАНОК, Яўген ПЯСЕЦКІ (фота), УНП 100230590.



Сяргей ПРОТАС, Алена ДАЎЖАНОК, Яўген ПЯСЕЦКІ (фота), УНП 100230590.

стойна для нашага невялікага прадпрыемства не па сілах, таму тут мы працуем па прынцыпе пошуку і супрацоўніцтва з кампаніямі-партнёрамі за мяжой, якія такія сеткі ўжо маюць.

Другі складнік антыкрызіснай праграмы — пашырэнне наменклатуры нашай прадукцыі. Летас мы ўзялі ўдзел у 5-й міжнароднай выставе ўзбраення і ваеннай тэхнікі Мілех-2009, дзе выстаўляліся на адзінм стэндзе Беларускага аптыка-механічнага аб'яднання. Сярод удзельнікаў і гэсцей мерапрыемства — дзясцяткі вядомых кампаній, прадстаўнікі шматлікіх краін свету. Таму да выставы мы падрыхтавалі спецыяльную праграму, каб максімальна поўна прадставіць прадпрыемства, інвеставалі значныя сродкі. У выніку «ЛЭМТ» здолела прадэманстраваць 15 відаў новых вырабаў!

Увогуле, перыяд паміж Мілех-2007 і Мілех-2009 быў самым плённым у гісторыі прадпрыемства. За два апошнія гады мы атрылі аб'ёмы вытворчасці і экспарту. Стотна пашырае геаграфія экспарту, распрацавана шырокая наменклатура новых вырабаў. Прычым у гэтых вырабаў больш высокі тэхнічны ўзровень, у іх выкарыстання самая апошняя дасягненні інфармацыйных і лазерных тэхналогій, што поўнасьцю адпавядае сучасным тэндэнцыям развіцця аптыка-электроннага прыборабудавання.

Абнавілася таксама лінейка традыцыйных вырабаў: прыбораў наочнога бачання, каліметровых, лазерных і аптычных прыцылаў, а таксама лазерных дальнамернаў і дальнамерных модуляў. Асабліва націск быў зроблены на шэраг вырабаў, распрацаваных для выкарыстання ў антытэрарыстычных аперацыях.

Упершыню на выставе дэманстравалася цэплавійна-тэлевізійны комплекс з праграмнымі сродкамі назірання ў рэальным маштабе часу за аб'ектамі, якія рухаюцца, цэплавійны прыцыл для лёгкага ўзбраення, «інтэлектуальны» прыцыл-дальнамер... «Інтэлектуальны» прыцыл можна назваць сапраўдным прарывам. Не тое, што аналагаў гэтым абсалютна новаму вырабу ў поўнай сакратнасці рэалізуюцца ў некалькіх краінах — аднак мы здолелі стварыць свой, беларускі. Падчас вучэнняў «Запад-2009» ён быў прадэманстраваны прэзідэнтам Беларусі і Расіі і атрымаў самую высокую ацэнку. Валікі інтарэс да гэтага



# КАБ НАБЫЦЬ ТАВАР, А НЕ ПРАБЛЕМЫ — УВАЖЛИВА ЧЫТАЙЦЕ ДАГАВОР

У не вельмі прыемнаю для сябе сітуацыю праграў і надына Віктар Папаянко з Мінска. Панёс, як кажуць, матэрыяльны і маральную шкоду, таму ў пэўным сэнсе хоча сатысфакцыі — каб віноўніка, які ён сам лічыць, яго праблемы панеслі хоць бы якое пакаранне. Але ж дадзім найперш слова самому заяўніку.

— У самым канцы мінулага года заказваў у сталічнай фірме вокны з ПВХ. Згодна з дагаворам, даставіць мне іх павіны былі на працягу 7 дзён. Пры гэтым я сам добраахотна адразу ўнёс 100-працэнтную аплату. Насамрэч даставілі мне заказ са спазненнем на 7 дзён, г.зн. праз два тыдні пасля падпісання дагавора. Вокны я заказваў без установак, а мне затрымку палумачылі халоднымі умовамі надвор'я. Майляў, заказ павіны былі даставіць з Віцебска, а ніводная машына не заваялася (!?). Таму ўжо нанятым мной работнікам, які і павіны былі ўстанавіць вокны, я сам мусіў заплаціць няўстойку. Разам з тым, калі з'явіліся ў дагавор, я, у выпадку пратэрмінавання з аплаты, павінен быў бы заплаціць фірме 0,15 працэнта ад сумы заказу за кожны дзень пратэрміноўкі. Сама ж фірма ў аналагічнай сітуацыі, як запісана ў дагаворы, мусіла б выплаціць мне тым жа 0,15 працэнта ад кошту заказу. Але не за кожны дзень, а проста ад кошту заказу. Я падпінуў, што гэта 900 рублёў. Уявіце, вокны мне маглі прывезці і праз год, а ў якасці кампенсацыі выплацілі б гэтыя 900 рублёў. Дзе справядлівасць? Пра хамства работнікаў фірмы я ўвогуле маўчу, — распаўёў нам пабудаваны такім аб'ектам нашым спажывец.

Як нам патлумачылі ў Міністэрстве гандлю, у сувязі з тым, што па інфармацыі, выкладзенай у запісе, немагчыма зрабіць выснову, які ж дагавор склаўся — дагавор рознічнай куплі-продажу або дагавор на аказанне паслугі па вырабе акон, работнікі ўпраўлення абароны праваў спажываўцоў і кантролю за рэкламай прапанавалі разгледзець два варыянты адказу на запіт спадара Папаянкова.

Варыянт першы: калі тавар набыты на падставе дагавора куплі-продажу. У гэтым выпадку павіны былі прадставіць суму папярэдняй аплаты, не выконвае абавязкі па перадачы тавару спажываўцу ў вызначаны дагаворам тэрмін, спажывец на свой выбар мае права патрабаваць: перадачы аплатаванага тавару ў

вызначаны ім новы тэрмін; вяртання сумы папярэдняй аплаты за тавар, не перададзены прадзюццом.

Спажывец таксама мае права патрабаваць поўнага пакрыцця страты, нанесеныя яму з-за парушэння вызначанага дагаворам тэрміну перадачы папярэдня аплатаванага тавару.

Патрабаванні спажываўца адносна вяртання сумы папярэдняй аплаты за тавар падлягаюць задавальненню прадзюццом неадкладна, максімальны тэрмін не павінен перавышаць пяці дзён з дня падпісання адпаведнага патрабавання. У адпаведнасці з пунктам 2 артыкула 25 Закона, патрабаванні спажываўца адносна пакрыцця страты падлягаюць задавальненню неадкладна, максімальны тэрмін — сем дзён з дня пацярдзэння спажываўцом памеру страты.

Акрамя таго, у выпадку парушэння вызначанага дагаворам тэрміну, прадзюцце абавязаны выплаціць спажываўцу працэнты на суму папярэдняй аплаты ў памеры стаўкі рэфінансавання Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь, вызначанай на дзень выплаты працэнтаў або на дзень вынасення судовага рашэння, калі патрабаванне аб выплаце працэнтаў не было задаволена добраахотна. Працэнты выплачваюцца з дня, калі па дагаворы павіны былі зроблены фактычны перадача тавару спажываўцу, да дня перадачы тавару спажываўцу ці да дня вяртання спажываўцу сумы папярэдняй аплаты за тавар (пункт 4 артыкула 24 Закона).

Варыянт другі: калі заключаны дагавор на выбар акон. У адпаведнасці з артыкулам 30 Закона, у выпадку, калі выканаўца паршчы тэрміны выканання работ (аказання паслугі), спажывец мае права на свой выбар: прызначыць выканаўцу новы тэрмін; даручыць выкананне работ (аказанне паслугі) трэцім асобам з прымальнай цаной ці выканаць яе самімі сіламі і патрабаваць сумарнага змяншэння вызначанай цаны за выкананне работ (аказанне паслугі); скасаваць дагавор аб выкананні работ (аказанні паслугі).

Спажывец таксама мае права патрабаваць поўнага пакрыцця страты, нанесеныя яму ў сувязі з парушэннем тэрміну выканання работ (аказання паслугі). За парушэнне вызначаных тэрмінаў выканання работ (аказання паслугі) выканаўца таксама выплачвае спажываўцу за кожны дзень пратэрміноўкі няўстойку ў памеры аднаго працэнта цаны выканання работ (аказання паслугі). У адпаведнасці з пунктам 1 артыкула 19 Закона, умовы дагавора, што ўшчамляць права спажываўцоў у параўнанні з правамі, вызначанымі Законам і іншымі законадаўствам у галіне абароны праваў спажываўцоў, лічацца мізэрнымі.

Сяргей РАСОЛЬКА.



Фота Анагора КЛЕШЧУКА.

На чарговай радавой прэс-канферэнцыі ў цэнтры гігіены і грамадскага здароўя галоўны публіцыст Валасці літаральна агаршчэў: надзвычай хуткімі тэмпамі расце колькасць захворванню на абструктыўную хваробу лёгкіх. Калі за папярэдня год такіх хворых на 100 чалавек насельніцтва было 18, то ў мінулым годзе розныя хваробы былі органу дыхання зафіксаваны ў 22-х з сотні. Першая група рызыкі — гэта, вядома, курцы. Тут асобна тэма. У рэшце рэшт прывычка ка курцы — добраахотны выбар кожнага чалавека. Але ёсць і другая немалаважная акалічнасць, якую доктар Вячаслаў Гаўрыленка асцрожна назваў фактарам экалагічнай агрэсіі — уздзеяннем на органы дыхання шкодных часціцаў і газу. Што ў перакладзе азначае: павольна і пакрысе атручваюць сябе тым, чым дышаць.

Словазлучэнне «экалагічная агрэсія альбо агрэсіўнае ўздзеянне навакольнага асяроддзя» робіцца ўсё болей хадавым. Але наваколь-

# ПРЫРОДА НЕ ДАРУЕ

Нефармаг

нае асяроддзе сабе сабе ніколі не было агрэсіўным. Маецца на ўвазе не землятрус, выважжэнні вулканаў, цунамі, а найперш паветра, якім дышаем. Агрэсіўным яго зрабіў чалавек.

Не так даўно ў «Навінах» паказвалі сюжэт, які ў берлінскім парку жанчына баранілася ад дзіка лыжнай палкай. Там дзікі не агрэсіўны, яны прывыклі жыць каля людзей, паводзяць сябе міралюбіва, але свіння ёсць свіння, ды яшчэ дзіка. Нешта ёй не спадабалася ў лыжніцы, воль яна і пагрозліва зарохкала. Ну а пахлыла фрун не разгубылася пацягнуў кіем па талчы. Але не ў тым справа. Цікавым падалося, што ў горадзе дзікоў жыць каля пці тысяч. А вавэркам ці займам у Берліне ніхто лічы не ведае. Бо 30 працэнтаў плошчы горада займае зялёная зона — лясны і парк.

Пасля прагледу сюжэту мяне асабіста зайздасца ўзяла. Гэта ж трэба: жыццё ў мільённым горадзе нібы ў лесе. А мы ў сваім трохсоттысячным пагранічным Брэсце хутка будзем друцца як славуцэсты разглядца. Некалі, за часамі Савецкага Саюза, Брэст называлі адным з самых зялёных гарадоў краіны. Ды кажуць словамі паэта, няма таго, што раней было. Новыя мікрарэіны тырчаць у неба гмахамі высочыных дамоў, а наўкол толькі пясчкі і бетон.

ўяўляем сабой рэдку супольнасць людзей: ад высокіх кіраўнікоў да самых радавых грамадзян. Прыкладзі барыцы за вытворчы паказчык любой цаной прыводзілі ў кантэкст будаўніцтва. Іх можна прыводзіць процым. Не раз даводзілася чуць на розных нарадах заклікі да прадстаўніц прадпрадахоўных устаноў праяўляць разуменне. Скажам, па пытанні функцыянавання жылгэлагічных комплексаў, яны ж ўзводзілі 20 і больш гадоў таму. Ну і калі з іх цячэ жыцка, то трэба праяўляць разуменне. «Разуменне» замест строгага выканання нормаў законадаўства — гэта канек рознага роду кіраўнікоў і дабачыні да самых разнастайных аб'ектаў і жыццёвых сітуацыяў.

А што датычыць радавых грамадзян, то мала сказаць, што іх фантазія невычэрпная, проста ў многіх лад жыцця таі. Адхдоў жыццядзейнасці ўзвідаюцца пад ногі, таму што за гэта нічога не будзе. Паўсядзёўнае рэальнасцю з'яўляюцца лясны, берагі рэк, прыродныя эскрэментамі. Такі, дарчы, быў у Брэста некалі. Завецца Цярэспаль. Толькі новыя гарады запатрабуюць падводу новых камунікацый, што прывядзе да аўтаматычнага падавання будаўніцтва. Уяўляю, які гнёў нашых сплінных кіраўнікоў будаўнічых галін можа выклікаць гэта «дэлетангаванне» прапанова. А што датычыць бруднага паветра, нейкіх там захворванняў, дзікіх яны, памянненні кіраўнікоў, у асноўным жыццё за гарадам, у асябнаках. Таму пра што гаворка?

Найвялікшая бядя нашага грамадства ў адсутнасці экалагічнай мыслення. У гэтай адсутнасці мы

## «Прададзеная канфіскаваная ці накіраваная ў даход дзяржавы маёмасць замест і вяртанню не падлягае»

У рэдакцыю «Звязды» звярнуўся наш чытач мінчанін Уладзімір Гудко з пытаннем адносна абароны праваў спажываўцоў. Сутнасць яго праблемы была ў наступным.

— У пачатку снежня 2009 года ў сталічнай краме канфіскаваў «Ваш выбар» па вуліцы Жылуновіча я набыў DVD-диск. Перад пакупкай праверылі адзін — не працуе. Толькі наступны аказваўся справным. Аднак ужо дома высветлілася, што і ён дыск не чытае. Панёс плер назад, са скандалам, але ў краме яго мне памянялі. Прада, іншую мадэль даваць адмовіліся, прапанавалі ўзяць аналагічную першай мадэлі рэч — расказаў нам падрабязнасці з'яўлення Уладзімір Уладзіміравіч. — Прынёс новы плер дадому, гляньце, праз два гадзіны ён зноў не працуе. Я зноў у краму. Але ў гэты раз мне адмовілі ў замене. Я зрабіў адпаведны запіс у Кнізе скаргаў і прапанаў. Праз два тыдні мне паведамілі з крамы, што ўсё адно плер не памяняюць. Я прызнаю, што накупіліся на нізкую цану і не прэтэнду на атрыманне гарантыі на той плер. Аднак мяне ж павіны былі праглядзець, што тавар можа аказацца няспраўным? Знайшоў паставоў Савета Міністраў аб зацвердзжэнні Правілаў рознічнага гандлю. Там пшадца, што нават няякасны тавар, набыты ў камісіюны, павіны абмяняць. А тут чаму так?

Даць камітэтыны адказ на запіт нашага чытача мы папрасілі спецыялістаў ўпраўлення абароны праваў спажываўцоў і кантролю за рэкламай Міністэрства гандлю. Ліст, які мы атрымалі, падпісала намеснік міністра гандлю Ірына НАРКЕВІЧ.

«Парадак рэалізацыі канфіскаванага ці звернутага ў даход дзяржавы тавару рэгламентуецца

Палажжэннем аб парадку ўліку, захоўвання, ацэнкі і рэалізацыі маёмасці, канфіскаванай ці накіраванай у даход дзяржавы, зацверджаным Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 559 ад 04.09.2006 г.

Згодна з пунктам 7 артыкула 7 Закона Рэспублікі Беларусь ад 9 студзеня 2002 года «Аб абароне праваў спажываўцоў» і пунктам 15 Правілаў ажыццяўлення рознічнага гандлю асобнымі відамі тавараў і грамадскага харчавання, зацверджаных пастановай Савета Міністраў № 384 ад 07.04.2004 г., пры рэалізацыі канфіскаванага ці накіраванага ў даход дзяржавы іншым спосабам тавару, спажываўца павіны быць дадзена інфармацыя пра тое, што тавар з'яўляецца канфіскаваным ці накіраваным у даход дзяржавы іншым спосабам.

У адпаведнасці з пунктам 113 Палажжэння, рэалізаваная канфіскаваная ці накіраваная ў даход дзяржавы маёмасць замест і вяртанню не падлягае, за выключэннем тавару, вырабленых у Рэспубліцы Беларусь, прэтэнзіі па якіх задавальнюцца вытворцам у межах устанавленых гарантыяў тэрміну. Пры гэтым пакупнік самастойна з'яўраецца да вытворцы.

У адпаведнасці з рэкамендацыямі Міністэрства гандлю па афармленні ў гандлёвых аб'ектах інфармацыі для спажываўцоў, зацверджаных загадам міністра гандлю Рэспублікі Беларусь № 179 ад 01.12.2008 г., у гандлёвых аб'ектах, якіх вядуць рознічны гандаль нехарчовымі таварамі, павіны размяшчацца інфармацыя пра тое, што рэалізаваны канфіскаваны тавар абмену і вяртанню не падлягае, прэтэнзіі па якасці тавару прадзюццом не прымаюцца».

Сяргей РАСОЛЬКА.

## У прафілактыцы злачыстваў можна абяпірацца на вечныя запаведы

Начальнік УУС Магілёўскага аблвыканкама Фёдар БАЛЕЙКА расказаў журналістам, што ў рэгіёне летась скарацілася злачынасць. Адзін з аптымістычных паказчыкаў, напрыклад, датычыцца непаўнагадовых: упершыню за многія гады падлеткі ў 2009-м не ўчынілі ніводнага збойства.

**ЗЛАЧЫНСТВЫ У ЭКАНОМІЦЫ**

Летась магілёўская міліцыя выявіла амаль на палову больш фактаў хабарніцтва і замаскіраваных крадзяжоў у буйных і асабліва буйных памерах.

— Я не скажаў бы, што сталі больш браць хабар і красці, — пракаментаваў Фёдар Балеіка. — Хутчэй мы сталі больш прафесійна працаваць. У нас ёсць спецыяльны падраздзяленні на барацьбе з карупцыяй і арганізаванай злачынасцю. Сялета ствараем два мікраэіны падраздзялення ў Баўрыўску і Крычаве, якія будуць забяспечваць апэратыўнае прыкрыццё зыха зноў.

Увогуле ў 2009 годзе выяўлена 337 карупцыйных злачыстваў. Найбольшы рэзананс у грамадстве атрымалі затрыманні дырэктара рогенератнага заводу за хабар у 130 тысяч долараў і начальніка Баўрыўскай інспекцыі прыродных рэсурсаў за хабар у 30 тысяч долараў.

— Мы таксама выкрылі арганізаваную злачынную групу ў Баўрыўску, якую стварыў былі намеснік старшын гарыканкама, — нагадаў начальнік ўпраўлення ўнутраных спраў. — Там выяўлены шраг злачыстваў, урон ад якіх перавышчы мільён долараў. Лідар групы ў вышукі, а саўдзельнікі хутка апынуцца на лаве падсудных — справа перададзена ў суд.

**АЛКАГАЛІЗАЦЫЯ**

Самай сур'ёзнай праблемай, паводле Фёдара Балеікі, застаецца п'янства. Амаль кожнае



Фота Анагора КЛЕШЧУКА.

Забойствы

Летась засталася нераскрытымі 96 забойстваў. Гэта лічба, дарчы, значна меншая за паказчыкі папярэдніх гадоў. Напрыклад, нераскрытым засталася забойства маладой прадаўшчыцы ў Магілёве: яе цела з нахавым раненнем знайшлі на працоўным месцы ў пачатку снежня. Тым не менш, Фёдар Балеіка зазначаў, што ў гэтай злачынасці ёсць перспектывы раскрыцця, наад чым актыўна працуе апэратыўна-следчая група.

Яшчэ адна рэзанансная справа, раскрытая летась магілёўскай міліцыяй, датычыцца напад на трасе «Санкт-Пецярбург — Адэса». Злачынная група з Гомеля ўчыніла 5 наймушых забойстваў.

— У час адпрацоўкі справы аб крадзяжы, у лесе знайшлі свежае пахаванне, — расказаў Фёдар Балеіка. — Гэта стала зыходным пунктам расследавання. Выявілася, што жыхары Гомеля нападлі на тэрыторыі Магілёўшчыны на транзітныя аўтамабілі з матай завалоўцаў грашыма і маёмасцю. Пацярпелі жыхары Малдова, Украіны і Расіі. Злачыніцы ніякага дабачынення да крымінальнага свету не мелі: мужчыны 40—45 гадоў, не судзімыя, займалі спартыўнай дзейнасцю. Пакуль іх тры чалавекі.

**ВЫБУХОВАНЕСПЕЧНЫЯ СПРАВЫ**

У Баўрыўску затрыманы тры маладыя чалавекі, якія мелі выбухованебяспечныя рэчывы. На кватэры і лепшчыны яны трымалі лабараторыі, дзе міліцыя знайшла вялікую колькасць складнікі для вырабу выбуховых прыстававанняў.

Нічакі ад баўрыўчан пацягнуліся ў Ліды і Гомель, дзе таксама затрыманы людзі. Піраматы актыўна кантактавалі па інтэрнэце, і міліцыя ідзе па следзе, які цягнуцца на Украіну.

Ілона ІВАНОВА.

## Масаве кадзіраванне апраўдвае сябе

У Віцебскай вобласці летась устанавілі рэкорд па адпраўцы алкаголікаў на лячэнне — накіравалі ў лячэбна-працоўныя прафілакторыі 1111 чалавек, што значна больш, чым у іншых рэгіёнах краіны. Такой колькасці накіраваных яшчэ ніколі не было.

Як расказаў «Звяздзе» начальнік Упраўлення ўнутраных спраў Віцебскага аблвыканкама Александр НАЙДЗЕНКА, сярод іх 351 жанчына. Каб наогул вырашыць праблему алкагалізму, у Прыдзвінскім краі шмат эксперыментуюць. Уводзіліся «зоны цвярозасці», праводзіліся Дні цвярозасці і гэтак далей.

Вельмі добра апраўдала сябе акцыя па масавым кадзіраванні алкаголікаў. Напрыклад, летась вядомы доктар Сайкоў па ініцыятыве кіраўніцтва УУС Віцебскага аблвыканкама закардзіраваў 370 чалавек.

— Эфект добры, — распадавае пакупніку міліцыі. — Напрыклад, у Сенненскім раёне з 30 закардзіраваных толькі чатыры на працягу года зноў пачалі выпяваць. Як паказвае жонка, адпраўка ў прафілакторыі і кадзіраванне спрыяе памяншэнню ў рэгіёне колькасці злачынасцяў, пажараў, ахварэў аварыі.

Цікавы аналіз правалі ва УУС па тэме ўжывання алкаголю. Як высветлілася, жыхары паўночнай вобласці — лідары па ўжыванні танных плавдова-ягадных вінаў. Для параўнання, мінчане паважваюць каньяк і гарэлку. Апошні факт у ліку іншага тлумачыцца большым дастаткам.

Усяго ў Прыдзвінскім краі на ўлік нарколагаў знаходзяцца каля 21 тысяча чалавек. Мо і іх агулам закардзіраваць?

Александр ПУКШАНСКІ.

## БРАТ НА БРАТА

Беспрацоўныя браты з в. Мокрая Дубрава (Пінскі раён) у двары свайго дома ўчынілі скандал, які перарос у бойку.

Старэйшы 39-гадовы брат быў дужэйшы, і маладошчы з разарванай печаніно і цяжкімі траўмамі жывата апынуўся ў бальніцы.

Сымон СВІСТУНОВІЧ.

# Майстар-пчаляр Уладзімір КАМЯНКОЎ: ЗАЎСЯДЫ ПЫТАЙЦЕ Ё ГАНДЛЯРОЎ «ПАШПАРТ МЁДУ»!

МЕДАНСНЯЯ пчала стала трэцім насякомым у свеце пасля мдрозавіцы і камара, геном якога расшыфравалі вучоныя. Наука даказала: пчолы умеюць не толькі распазнаваць колер і форму кветкі, яны нават могуць паказаць танцам кірунак да яе. У пчолы добра развіта абананне. Кіруючыся пахам, яна адрознівае чужых пчол ад пчол сваёй сям'і і шукае нектар.

Па чутках, пчалярствам у якасці хобі займаліся не толькі вядомыя Томас Эдзісан і Леў Талстой, але і сам Біл Гейтс. Беларусы ж таксама не лыкам штыця. Узьць бы Уладзімір Камянкава. Майстар-пчаляр з Мінска ў параўнанні з Гейтсам хоць і не праграміст, але ў пчаліных сістэмах разбіраецца — якіні-як 40-гадовы стаж пчаляра. Акрамя практычных ведаў Уладзімір Патроўна на памяць ведае адрасы многіх мядových не толькі беларускыя, але і замежных крамаў. На сёння ён — першы і пакуль што адзіны беларус, які мае індывідуальнае членства ў «Arimondia» — сусветнай арганізацыі пчаляроў. А яшчэ Уладзімір Камянкава — старшыня найстарэйшага ў Беларусі аб'яднання пчаляроў «Клуб Беларускай пчолы».

— Тых, хто гандлюе мёдам, на сёння можна ўмоўна падзяліць на групы, — кажа Уладзімір Камянкава. — Дзяржаўны сектар і прыватны. Да першага адносім РУП «БелПчалярства», да другога ЧУПы, ІП і інш. (т.зв. пчаляроў-аматараў). У Беларусь знаходзіцца прыблізна 215 тысяч паселасцяў. Працэнтаў 80 з іх — у прыватным сектары. Астатнія — у РУП «БелПчалярства», якія валодаюць пчалініцтвамі СВК, лясгасаў і інш. Пчаляроў-аматараў у залежнасці ад колькасці пчалініцтваў у іх гаспадары таксама можна падзяліць на квазі-групы: пчаліны да 20 сем'яў, пчаліны да 100 сем'яў і пчаліны звыш 100 сем'яў, у некаторых гаспадарках, калі мёд пастаўляюць на паток, можа быць і звыш 600 пчалінасем'яў.

— У якіх рэгіёнах Беларусі пчалярства распаўсюджана больш?

— Больш за ўсё пчаляроў-аматараў — на Віцебшчыне і Гродзеншчыне. Далей ідуць Брэсцкая і Мінская вобласці. Гомельская і Магілёўская — крыху адстаюць, што звязана ў першую чаргу з на-ступствам ЧАЭС. Мёд, які і іншыя прадукты, называўшае ў сабе ядавітыя рэчывы, таму ў забурджаных раёнах мёд збіраць нельга. Людзі могуць плаціць грошы, думаючы,

мёд дэкрышталізауюць... Бываюць выпадкі падробак. Плацэба — са-лодка пустышка, а кошт за яе ідзе як за мёд высокай якасці. Гандляры, ідучы на хітрасць, называюць таксама віды мёду рознымі эка-зымічнымі назвамі, якіх і ў прыродзе не сустрачэнне. Вось падарожніках мёд: ці вы калі чулі, каб падарожнік выдзяляў нектар? Ніколі не было.

— Колькі мёд можа захоўвацца ў сотах па часе?

— Мёд — асабліва вы прадукт, у сотах можа захоўвацца бясконца доўга. Адлапаваны — свае ўласціва-сці захоўвае да 5 гадоў. За гэты час карысныя якасці не губляюцца. Увогуле, мёд карысны ў любым выглядзе.

Толькі дзеткам яго варта даваць у сумішцы з іншымі прадуктамі: тварогам, кефірам, малаком, рознымі кашамі.

— Як часта ў Беларусі праходзяць кірмашы і выстаўкі мёду?

— Першапачаткова мёд можна было купіць на рынках альбо ў крамах (як спецыялізаваных, так і прадуктовых). Дзесьці з 2003 года наша аб'яднанне «Клуб Беларускай пчолы» адрэдзіла старажытны хрысціянскі традыцыйны прыватнае мядывага Спасу. І ўпершыню мы правялі такі кірмаш



Фота Анагора КЛЕШЧУКА.

у 2003 годзе на адкрытай пляцоўцы ля Палаца спорту. Ад насельніцтва паступіла прапанова — запрашаць не толькі беларускыя гандляроў, але і гасцей з замежжа, каб быў больш выбар мёду. Ідэя зацвікла.

Ужо ў 2007 мы арганізавалі першы міжнародны фестываль «Мядовы Спас-2007». Калі браць мінулы год, то па сталіцы прайшоў больш за 10 кірмашоў рознага ўзросту, арга-нізацыяў, ІП і г.д. Напрыклад, у жніўні адначасова з «Мядовым Спасам» праходзіла яшчэ чатыры мядывыя кірмашы.

**«Мядовыя» рэцэпты:**

✓ Чорныя парэчкі з мёдам: на 1 кг расцёртых ягад парэчак 1-2 кг натуральнага мёду. Усё змяшчаць і пераліць у шклянныя слоікі, закрывць накрывкамі і захоўваць як вітаміннае варэнне.

✓ Мядовыя пранікі: На 250 г пшанічнай мукі — 150 г мёду, 1 яечны жаўток, 30 г сметанковага масла, 1/4 лімона, 2 г соды, 50 мл вады. Разазраць мёд, усыпаць у яго 3/4 нормы мукі і добра перамяшчаць да ўзнікнення густа цеста. Калі заварное цеста астыне, паклаціць у яго сметанковае масла, соду, змешаную папярэдне з 1 сталовай лыжкай мукі, цэдру лімона і добра вымесціць. Гатовае цеста раскатаць слоём у 1 см, пасыпаць мукой, нарэзаць формамі і выкладзіць на разазрэтую, змазаную маслам бляху. Кожны пранік змазаць яечным жаўтком. Пранікі доўга не чарвоўцяць і не пакрываюцца цвіллю.

БЕЛАРУСЬ ўваходзіць у ТОП-10 лепшых краін у галіне пчаліна-спецыялізаванай літаратуры. Нядаўна Беларусь упершыню ўдзельнічала ў 41-м сусветным кангрэсе пчаляроў у Францыі «ARIMONDA». З 2003 года наша краіна ўваходзіць у пчалювачую асацыяцыю ЕС «APISLAVIA», якая ў наступным годзе святкуе сваё 100-дзедзе.

— Якія павер'і ці прыкметы, звязаныя з пчоламі, вы ўгадалі б найперш?

— Ва ўсе часы пчолам прысвечвалі звышнатуральныя здольнасці. І ў многіх народаў свету пра пчалю толькі станоўчыя водгукі, яе абга-гаўлялі. Да пчалы, як і да чалавека, можна прымяняць толькі два тэрміны: памерла альбо загінула. Адносна іншых жывёл — палі ці здохлі... У пчалінай сям'і існуе строга парадка — нездарма яго параўноўваюць з дыктатурай, бо

матка кіруе больш чым дзясяткам тысяч асобінаў. У сям'і выразна раздзеленыя функцыі: каму карчы-каму вартаваць, каму збіраць нектар, каму — пропаліць, а каму — ваду і г.д.

— Як можна звязацца з ва-шым клубам?

— Найперш можна пазваніць (маб. 653 11 05). Каб пастаняна атрымоўваць дапамогу і інфарма-цыю пра пчалярства, можна ўступіць у рады нашага аб'яднання. Увогуле пасяджэнне «Клуба Беларускай пчолы» адбываецца штомесяц, кожны апошні панядзелак месяца. Збірае-цца ў Палацы культуры ветэранаў, што на Купалы, 21. Уваход вольны. Члены нашага клуба — спрактыка-ваныя пчаляры, адны робяць рамкі, другія — вуллі, трэція заняліся маткаводствам. Арганізуюем паездкі ў Еўропу для абмену вопытам, на-зіраючы за развіццём пчалярства ў розных рэгіёнах. Для пчаляроў, якія хочучь займацца вытворчасцю мёду і разведаннем пчол, мы бясплатна падзім спецыяльныя гутаркі, дзе-ляем асновы практычнага пчалі-ярства. Усім чытачам «Звязды» я жадаю моцнага здароўя і запрашаю на мядовы кірмаш, які пройдзе ў ста-лічным Палацы чыгуначнікаў з 1 па 10 лютага.

Гутарыць Ілья ЛАПАТО.

## «Зімовыя» навіны

**ВАЛЁНКІ — НАРАСХВАТ**

Менш чым за тры тыдні студзеня ў Гродне прадалі 640 пар валёнак. УП «Абутагандаль» хоча набыць на Смільвайцкай валошна-лямацавай фабрыцы і прапанаваць пакупнікам чарго-вую партыю гэтага вельмі папу-лярнага ў холад абутку.

Балёнік цяпер, як кажуць, на любы густ — не толькі звыклых чорнага і шэрага колеру, але і бе-лага, ды яшчэ з апликацыяй, вы-шыўкай, мужчынскай, жаночай, дзіцячых. Адна з апошніх навінак — валёнік спецыяльна для на-шэння ў хатніх умовах, якія ра-камендуецца людзям з хворымі нагамі.

Дарчы, літаральна нарасхварт былі беларускія валёнікі і ў каст-рычцы мінулага года ў Маскве. Гродзенскае УП «Абутагандаль» сьрод іншага абутку прывезла туды і па дзесяць пар кожнай мадэлі валёнак, без асаблівай надзеі на іх рэалізацыю. Аднак прадалі ў першы ж дзень.

**ЛЫЖЫ — НАПРАКАТ**

Лыжы ў Гродне купіць — не праблема. І беларускі вытвор-чэсці, і імпортныя, якія, аднак, амаль удава даражэйшыя. Але вась аб чым нельга не задума-цца. Лыжы — не каўбаса, а рэч працяглага карыстання. І хто ве-дае, ці будучы яны запатрабава-ны ўжо ў наступным годзе?

Таму лыжы можна ўзяць і на-пракат, што многія жыхары гора-да над Нёманам і робяць. У адроз-ненне ад папярэдніх гадоў, лыжы цяпер на складах ААТ «Гродна-пракатсэрвіс» не залежваюцца. У сувязі з попытам нядаўна нават набылі каля двухсот пар новых лыжаў. «Адпрацоўваюць» яны за-траты на сябе някелска. Дарчы, пракратныя цэны зусім невялікія: плата за суткі карыстання парай лыжаў (з палкамі, чаравікамі і ма-цаваннем) складае 3500 рублёў.

А за санкі — 5500 рублёў, і не за дзень, а за месца. Нічога дзіў-нага, што ўсе санкі ў пунктах пра-кату ўжо знайшлі сваіх кліентаў.

Што датычыцца канькоў, то іх здае ў арэнду Лядовы палац, і таму «Гроднапракатсэрвіс» свой асартымент пакуль не абнаўляе. Цяпер напрытак можна ўзяць хіба што старэчкія канькі малых па-мераў. Таксама, які і санкі, за 5500 рублёў у месяц.

**ЖЫВЁЛАМ — НОВЫЯ «КВАТЭРЫ»**

Малпы Гродзенскага заапар-ка з імоўнага горада чаем, які падаецца і ў місках. А разме-шчана ў заапарку праталінай карыстаюцца не толькі яго га-даванцы, але і «мужчыны», што злятаюцца

# СЯРОГА «ЧОРНЫ БУМЕР» РЫХТУЕЦЦА ДА ЗДЫМКАЎ У КІНО НА РУІНАХ ЛЕГЕНДАРНАГА БАЙЦОЎСКАГА КЛУБА «ЧЫНУК»

Прыхаўшы ў Мінск на баксёрскія зборы, знакамiты музыкa збiраецца «стаяць гарой» за клуб, у якога забiраюць памяшканне з першага лютага

У студзені 2010 года беларускі кікбоксiнг і тэйкс бокс адзначаў 20-гадовы юбiлей. Акурат да святчай даты чыноўнікі падрыхтавалi «падарунак» — загадалi байцам пакiнуць тэрыторыю байцоўскага клуба да канца месяца. Ужо сёння залы «Чынука», самага знакамітага байцоўскага клуба Усходняй Еўропы, нагадваюць руiны. Спецыяльна прыязджаю ў клуб, бо адразу не верыцца, што такая паважная спартовая ўстанова, як «Чынук», можа апынуцца на мякка закрывацi. Менавіта ў гэтым клубе выхоўвалiся першыя беларускія чэмпiёны свету па тэйксоце, нават сённяшняя аснова зборнай Беларусi — збольшага выхаванцы «Чынука».

Першы з вядомых людзей, хто не вытрымаў і выступiў у падтрымку «Чынука», гэта Сярога. Днямi знакамiты музыкa прыхаў у Мінск з Масквы, каб акураць у гэтым клубе падцягнуць сваю спартовую форму перад здымкамi ў кіно.

— Сёння мяне непакоiць лёс клуба «Чынук» і я буду стаяць за яго гарой, — першае, што сказаў Сярога карэспандэнту «Звязды». — Я трэнюроў у гэтым клубе, спецыяльна прыхаў сюды на зборы. Мяне трэнюроў Сяргей Івановіч, шматразовы чэмпiён свету, чалавек-легенда. Кожны беларус, які сiеба паважае, як і сочыць за спортам, які хоча бацьчы на п'едэстале сваiх землякоў, павiнен ведаць байцоў з «Чынука»...

Тое, што Сярога з'явіўся ў «Чынуку», мяне не здзiвала. Музыкa займаецца боксам, уздзельнічаў у папулярным тэлевізійным шоу «Кольцо рынга», дзе выйграў у сабой час 200 тысяч долараў. Сярога з тых беларускіх хлопцаў, які даказавае, што беларусы — гэта не «рахманья бульбашы», а таленавітыя людзi, якія могуць за сабе пастаяць, маюць гонар.

Пакуль музыкa трэнюецца, сума аглядаю разваленыя памяшканнi «Чынука». Вось адна з дзвюх залаў клуба, дзе ўжо прыблiз рынг, падзiмалi баксёрскія грушы, аддзралi драўляную падлогу. Вось былы офіс «Чынука», сцены якога яшчэ падаюць тады былі шыльы на завешаныя чэмпiёнскімі паясамi і медалямi. Цяпер тут голыя сцены, а на падлозе валецца будаўнічае



Залы «Чынука», у якіх выхоўвалiся першыя беларускія чэмпiёны свету па тэйксоце, маюць пераўтварыць у тэхнічныя памяшканнi.

Вiншум Ірыну Іванаву і Вікенцыю Сцяпанавіч Каралькоў, якія працягваюць у п. Светлы Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобласцi, з 40-гадовым вясельным юбiлеем. Жадаем «рубiнавым» юбiлярам моцнага здароўя, сямейнага ладу і дабрабыту, новых жыццёвых поспехаў і удачы! Дзецi, унукi.

# Дырэктар адкрытага акцыянернага таварыства «Гомельрамбуд» Мікалай ДЗЯРГУН: «АДНАЎЛЯЕМ НАДЗЕЙНА, ЯКАСНА І ДЛЯ ГІСТОРЫІ»



Дырэктар ААТ «Гомельрамбуд» Мікалай ДЗЯРГУН.

**ЗНАЁМІМ З СУРВАЖОЦАМ**  
Сярэдняю школу закончыў у Чарнігаўскай вобласцi, адкуль родам, а вышэйшую адукацыю атрымаў у Ленінградскім інстытуце інжынерна-будавальнага транспарту (будаўнічы факультэт). Пасля заканчэння названай ВНУ атрымаў накіраванне на працу ў горад Оршу Віцебскай вобласцi, адкуль быў прызваны на службу ў армію. Як Мікалай Міхайлавіч праходзіў на будаўнічым будынку-амурскай магістралі, «даросшы» да пасады намесніка камандзіра роты па тэхнічнай частцы.

А потым — Гомель, праца майстрам, затым прапрабам у адной з санітэлектрантажных арганізацiяў. У 1979 годзе яго прызначылі галоўным інжынерам гарадскога жыллiвага ўпраўлення. Зольны спецыяліст і кіраўнік, ён і на гэтай пасадзе зарэкамендаваў сябе з лепшага боку, таму неўзабаве пачаўся далейшы пад'ём па службовай лiсьцы: намеснік генеральнага дырэктара гаркамунагаса, генеральны дырэктар гарадскога аб'яднання жыллiвай гаспадаркi. З 1995 года М. Дзяргун працуе дырэктарам адкрытага акцыянернага таварыства «Гомельрамбуд».

— А ў нас дзве сушыльныя камеры, прычым адну з іх мы перавялі на

— Мікалай Міхайлавіч, нядаўна мне давалося гутарыць з намеснікам старэйшага гарвыканкама Сяргеем Іванавічам Луцаем, і ён даў высокую ацэнку працы вашага калектыву, падзякаваў, што і працiюныя паказчыкі выконваюцца, і якасць работ належная. Дык вось пытанне: як гэта ўсё дасягаецца?  
— Пачну з таго, што мы адносiмся да сістэмы жыллiва-камунальнай гаспадаркi, і абавязку або кірункаў працы ў калектыве некалькі. Асноўная наша вытворчасць — гэта капітальны рамонт жыллiвага фонду, які займае да 78 працэнтаў асягу аб'ёму работ. Тут цэлы комплекс іх: замена сістэм водарываду, каналізацыі, аццплення, стальных вырабаў, рамонт фасадаў будынкаў, аднаўленне існаў віду апрацоўчых работ, дабраўрадкаваанне дваровых тэрыторый і г.д. Акрамя таго, выконваем шэраг работ па дахах, уцяпленне тарцоў будынкаў і да т.п.

— Мiнулы летам вашых людзей бачыў у Белыхаўцы, дзе нышчыравалі...  
— Там наш калектыв заняты ўжо не першы год, рамонтныя адно паміжканнае з да другім. Падобнае можна сказаць і пра дзіцячыя сады і школы, дзе таксама завяжочка нашы працуем, колькасць іх пастаянна павялічваецца.

— Вы падкрэслiлі, Мікалай Міхайлавіч, што галоўны напрамак калектыву — гэта непасрэдная рамонтная вытворчасць. А для яе, як вядома, патрэбна неабходная матэрыяльна-тэхнічная база. Якая яна?  
— Мы наладзілі выбар бруксую рознага сцяжэння, налічваюць, плiтнусаў, абразной і неабразной шыты, вагонкі, дзвярэй, аконных рамаў і шмат чаго iншага, што патрэбна для працы на аб'ектах, не купляючы нічога з пералічанага ў iншых арганізацыях. Для гэтага атрымалi ліцэнзію на нарыхтоўку драўніны на корані, дзеля чаго ўдзельнічалі ў аўкцыёне. У выдзеленых нам лесных дзялянках працуе наша брыгада. Спiлываныя дрэвы выслабляем у лесе ад галляў, дастаўляем на прадпрыемства, прапукаем праз пілаарму і робiм адвадзеныя нарыхтоўкi.

— Не ў кожнай такой арганізацыі, як ваша, ёсць сушыльныя камеры, што пазначылі вы аб'яўляеце і працуеце...

— А ў нас дзве сушыльныя камеры, прычым адну з іх мы перавялі на

мясцовы від паліва: пілавiнне, рэшткі драўніны, прыдатныя толькі для выкарыстання на паліва. Дык вось, калі падагляду скажанае, дык вынікае, што перапрацоўка драўніны ў нашым сталёвым цэху даўляе знішч сабокут вырабаў і павысiць аператыўнасць у працы.

— Але ж у вас з гэтым парадкам?  
— Можна лiчыць, што так. Мы надаём вялікую увагу якасцi работ. Летась атрымалi міжнародны сертыфікат сістэмы менеджменту якасцi ІСО-9001, і гэта сістэма працуе. Мы будзем удасканальваць яе, там больш, што 2010 год абвешчаны ў краіне Годам якасцi.

— Як вы справіліся з заданымi мiнулага года?  
— Паспяхова выканалi ўсе прагнозы паказчыкаў.

— Сёлётына зіма снежная і сцюдзёная, на дварэ — даволі нізкія тэмпературы. Чым заняты ў гэты дні вашы людзi?  
— Працуюць над выкананнем праграмы. Калі на дварэ да 10 градусаў марозу, будаўніча-рамонтныя работы ідуць і змонту будынкаў, і ўсярэдзіне іх. Калі тэмпература ніжэйшая — дык толькі ўсярэдзіне.

— Як бачна, ваша ўзаўнасць грунтуецца на высокім прафесійным узроўні, адказнасці, сумленні. Ці не так?  
— Так. Наш калектыв запаланы, усе, які кажуць, знаходзяцца на сваім месцы. Толькі добрыя словы магу сказаць пра галоўнага інжынера Аляксандра Крываноса, начальніка тэхаддзела Наталію Лубачанку, сталеўра Міхаіла Семчанку і Сяргея Салохіна, тынхтоўшчыка Людмiлу Церашчыку і Раісу Гулевіч, блыхара Уладзіміра Нерушова, маляра Антанію Брандэра, пітачніка Ула-



Ідэя ўкладкі тратуарнай пліткі.

# 90-гадовы паэт Мікола Аўрамчык, старэйшына беларускай літаратуры:

# «КОЛАСУ СПАДАБАЎСЯ МОЙ ВЕРШ — І ЁН ПЕРАДАЎ ЯГО КУПАЛУ...»

У літаратуру яго ўвёў Якуб Колас, Кузьма Чорны ісаў высокаму школьніку Міколу рэцэнзіі на першыя апаэдыі, са Змітраком Бядулем ён разам выступаў на вечарыне, лепшым сябрамі быў Пiмен Панчанка... Выдатнаму беларускаму паэту Міколу Аўрамчыку споўнілася 90 гадоў.

...Так павялося, што журналісты пытаюць у доўгажыхароў (а ў нашых шыротах 90 — гэта ўжо доўга) пра сакрэты захавання формы, што балць/не балць і г.д. Я, прызнаюся, хацеў між іншым запытаць тое ў Міколы Якаўлевіча. Але, пабачыўшы на парозе энэргічнага, вясёлага, рухавага (так і падмывае скажыць — «маладога») гаспадарка, забыўшы пра гэта. Так і не згадаўшы да канца нашай шматгадзiнай размовы. Цяжка верыцца, што чалавек, у якога так блішчачы вочы, такі светлы розум і цвёрдая памяць — старэйшына нашай літаратуры.

**«Купала без шапкі, як прапорок, стаіць над масай людзей...»**

— Ну так, атрымліваецца, што старэйшына... — кажа Аўрамчык. — Калі глядзець па даце нараджэння, то так яго і выходзіць...  
— А хто ваши лепшыя сябры былі сярод пісьменнікаў?  
— Самы бліскі — Пiмен (Панчанка. — Аўт.) і Брыль, Мележ, Шамякін. І, безумоўна, мой настаўнік, які сябрам стаў мамі, — Аркадзь Куляшоў. У мяне і Зiмаксiм (Танкам — Аўт.) у мяне былі вельмі сяброўскія адносіны. Я ў яго працаваў 7 гадоў у «Польмi».

**«Я чытаў, што ў літаратуру вас увёў сам Колас. Гэта прада?»**

— О, ну гэта ўнікальная гісторыя!  
— Дык распавядзіце!  
— Прышлі яны — Купала, Колас, Лынькоў, Эдзі Агняцэв — да нас у педінтэрату на сустрэчу са студэнтамі. У 1939 годзе, у красавіку — недзе пятага ці шостага, не помню дакладна. І раптам мяне трымаюць: «Глядзі, Колас узаяў твай верш, чытай!»  
У нас выдаваўся машынапісны часопіс «Наша творчасць» — і нехта мой экзэмпляр на стол паклаў. Я спалохаўся страшна! Колас верш чытае — мой Купала ўзаяў акулераў, таксама прачытаў, нешта яны пагаршылі. Колас падмаеца і кажа: «Мы азнаёмiліся з вашым часопiсам, і нашу увагу прыцягнуў верш Аўрамчыка «Адлет жураўлёў», запрашаем аўтара на сцэну...» Мяне — першага на трыбуну! І, вядома ж, выйшаў на трыбуну паслухання, а вершаў жа не падрыхтаваў ніякіх... Пачаў лпаць сабе па кішчэні — у тую пару ў мяне часта былі рукапісы з сабой, чарнавікі. Няма! У першых рэдах пачалі яго хiжкаць.

**«А што вы, свае вершы на памяць не ведалі?»**

— Тады — не, толькі некаторыя. Але перад такой аўдыторыяй... Там жа тысячная аўдыторыя, вiльняная

# ПАЛІТО АД МАШЭРАВА

Абсалютнае выпадкова Міколу Аўрамчыку давалося больш за 10 гадоў насіць паліто з пляча Патра Машэрава.  
— Пайшлі мы з жонкай аднойчы на Чарвёнскі кірмаш, шукаць мне паліто. І мне спадабаўся адзін шымель чыгуначніка, чорны такі з густымі бліскучымі. Аднак жонка запрэстэавала — «будзеш як абы хто!» Глядзім — жанчына стаіць і паліто пра руку трымае, прадае. Разгаварыліся. Яна кажа: пашлілі мужу на адно мерапрыемства — паездку ў Лондан — па паездка адвiняліна. І не прыдольна. Мая жонка — па-жаночы так — пытае: «А хто ж ваш муж?» Высветлілася, што Машэраў. (Аднак ён тады быў яшчэ трэцім сакратаром камсамолу, і я, як камсамолец, ведаў яго.) Яна нам нават на тым паліто скінула 200 рублёў — аддала за 800. І я ў ім больш за 10 гадоў хадзіў, нават калі Машэраў ужо галоўным стаў... Добрае паліто было!.

— Во, ледзь не забыў, Мікалай Міхайлавіч, спытаць пра наступнае. Ведаю, што ў вас ёсць участка, які заняты выключна на рэстаўрацыйных работах. І, як падмаіляецца ў мясцовым друку, у будынку КПУП «Гомельскага гарадскага ЖКГ», дзе вы заняты цяпер, выдзелены фрагменты афармлення барэльфаў першапачаткова, гэта значыць, яшчэ дрэважывоцнага перыяду. Ці аднавіце вы адрэстаўраваць і аднавіць аблічча памішкання пачатку XX стагоддзя?  
— Пастарэаемся. На тым участку заняты высокапрафесійныя работнікі пад кіраўніцтвам майстра Юрыя Уласова і брыгадзніка Уладзіміра Шульмана. Яны ўжо адмысловыя выканалі шэраг работ на будынку праспекта Леніна і гасцініцы «Союз», дзе аднавілі ўсе элементы фасадаў, якія на працягу многіх гадоў месцамі або поўнацэннае растурыліся, страцілі свой першапачатковы выгляд.

— Пастарэаемся. На тым участку заняты высокапрафесійныя работнікі пад кіраўніцтвам майстра Юрыя Уласова і брыгадзніка Уладзіміра Шульмана. Яны ўжо адмысловыя выканалі шэраг работ на будынку праспекта Леніна і гасцініцы «Союз», дзе аднавілі ўсе элементы фасадаў, якія на працягу многіх гадоў месцамі або поўнацэннае растурыліся, страцілі свой першапачатковы выгляд.

— Як бачна, ваша ўзаўнасць грунтуецца на высокім прафесійным узроўні, адказнасці, сумленні. Ці не так?  
— Так. Наш калектыв запаланы, усе, які кажуць, знаходзяцца на сваім месцы. Толькі добрыя словы магу сказаць пра галоўнага інжынера Аляксандра Крываноса, начальніка тэхаддзела Наталію Лубачанку, сталеўра Міхаіла Семчанку і Сяргея Салохіна, тынхтоўшчыка Людмiлу Церашчыку і Раісу Гулевіч, блыхара Уладзіміра Нерушова, маляра Антанію Брандэра, пітачніка Ула-



Брыгадзір Мікалай КАНЦАВой за працай.

зу! І я, не знайшоўшы нічога, лупянуў па памяці два вершы: «Адлет жураўлёў» і нейкі другі, не помню, нешта такое патрыятычнае. Аўдыторыя прыняла добра. Пасля яны пачалі выступаць сама. Купала чытаў верш «А мы сабе сеім і сеім» і ўрываў з пазмы «Тарасова доля». Колас чытаў верш «Прывітанне Маскве» і нейкаму з'езду верш, які тады быў...  
— І хто з іх лепш вершы чытаў?  
— Вядома ж, Колас! Купала — страшэнна дрэнна... Хоць! Я вам скажу такую рэч: Купалу я больш бачыў і больш з ім бываў у розных сітуацы-

заў: адзін не хачу, давайце ішчэ каго з вашых. І Бядуля нават хацеў, каг я першы чытаў. І я чытаў перад ім і перад вiльняй аўдыторыяй. А потым нават праводзіў яго дахаты.

**«Мікола Якаўлевіч, а адчуваеце вы напружанасць — пасля страшных сталінскіх рэпрэсій 1930-х гадоў?»**

— Ведаеце, вось тады разам з Купалам і Коласам прыйшла і Агняцэв. А яна была сакратаром камсамольскай арганізацыі... Мікола Хведаровіч, які вярнуўся з высылкі, распавядаў мне гісторыю. Куляшоў, кажа, я дараваў, а Эдзі не дарую... Калі Мікола сядзеў, Куляшоў вышлікалі на вочную стайку. І следчы пытаў, ці ведаеш яго, Хведаровіч, што можа сказаць. Куляшоў адказаў: «Пэўна ж, ведаю — наш пісьменнік. Нічога такога скажыце не магу... Толькі што ён Пушкіна пераклаў — дык мне не вельмі паддабаецца...» Следчы прыраваў: «А вы думаеце, вы «Ангеліна» дасканала пераклалі?»... Дык Куляшоў пасля працы прабачыў у Хведаровіча: даруй, маўлю, калі што не так тады сказаў... А Эдзі, як сакратарка камсамолу, напісала рэзалюцыю «згодна» на даносе ці на заяве. І не паспела прабачыць... Чаго Фадзееў загінуў, расійскі пісьменнік? Мне Кузьма Гарбуноў раскажыў, які яго, хто ўдэлеў, звалі Фадзееў на чачы, вярнуўшыся са высылкі: «Сашка, ты ж, б...», ты такое... І ў выніку Фадзееў застрэліся. Ён жа ставіў на ўсіх подпісы...

**«Маці мне да смерці заўяўляла, што беларускай мовы няма...»**

— Мікола Якаўлевіч, які ваш першы ўспамiн з дзяцінства?  
— Прыезд маці аднекуль, павячотнаму апранутай. Кніг прывезла, брашуры нейкія, партреты. Аказаваецца, гэта быў 1926 год, сакавік месяца — першы з'езд беларускіх сялян у Мінску, яна была дэлегаткай гэтага з'езда — і прывезла гэта ўсё.

**«А бацькі пісьменнікамі былі?»**

— Так скажаць — было б смешнавата. Мама чытаць чытала, і многа вельмі чытала. Пісаць не ўмела, не пісала нічога, хоць дзве зімы вучылася ў царкоўна-прыходскай школе. Бацька ніколі не чытаў, пісаў непісьменна, але пачырк вельмі прыгожы быў...  
— Дык а вы ў яго такі пісьменны?  
— Я?... Скажу вам адну рэч — толькі не здзіўляецца. Мая маці і да смерці мне заўяўляла, што «няма бе-

ларускай мовы, гэта вы выдумалі яе». Гэта ведаеце чаму так? Таму што мае бацькі і ўвесь гэты радавод іх былі «блюдальцы». Маці з сямі гадоў была найміччай у панскім маентку, бацька працаваў на панскай стайні. Дзед, мамiн бацька, на бровары дэгуштатарам быў — і стаў алкаголікам. Таму памешчык і ўзяў у двор яго дачку сямігадоваю. І маці мне так казала — а якраз жа была беларусізацыя, і яна мiжволі навучала мяне і на беларускім лематарыі, і на рускім беларусі, ішчэ да школы. Бацьчы, якія бываюць метамафозы ў жыццi?

**«Канваіры ў лагеры шкадаваў мяне — і ціш-ком насіў бутэброды...»**

— Мікола Якаўлевіч, ведаю, што вы былі ў палоне ў час вайны...  
— У палоне я прабыў каля трох гадоў... Спачатку — перальныя лагеры. Першы — у Ноугарадзе, які трымаў іспаны. Адтуль я вельмі лёгка і проста ўцёк. Павелілі нас абрабляць плантацыю капусты за горад. Поле, жыта, хлянуць... Я пагладзеў — і дзёрнуў у гэты хлянуць. Па жыце, па жыце — і пабыў. І ніхто з іх не заўважыў! Прайшоў, відаць, кіламетраў восем. Прайшоў на бегі ракі возера. Вёска. Што рабiць? Я

Фота Вячаслава СУХАДЗЬКАГА  
Ільшчэна № 02250 Міністэрства арыстэталогіі і будаўніцтва Рэспублікі Беларусь. УНП 490083924.

ААТ «Гомельрамбуд», 246007 г. Гомель, вул. Шыльва, 6. Тэл./факс 57 62 58.

— Гэта настаяцiа мая. Пад яе ўплывам я і пачаў вершы пісаць — у пятым-шостым класе...  
— Мікола Якаўлевіч, а адчуваеце вы напружанасць — пасля страшных сталінскіх рэпрэсій 1930-х гадоў?  
— Ведаеце, вось тады разам з Купалам і Коласам прыйшла і Агняцэв. А яна была сакратаром камсамольскай арганізацыі... Мікола Хведаровіч, які вярнуўся з высылкі, распавядаў мне гісторыю. Куляшоў, кажа, я дараваў, а Эдзі не дарую... Калі Мікола сядзеў, Куляшоў вышлікалі на вочную стайку. І следчы пытаў, ці ведаеш яго, Хведаровіч, што можа сказаць. Куляшоў адказаў: «Пэўна ж, ведаю — наш пісьменнік. Нічога такога скажыце не магу... Толькі што ён Пушкіна пераклаў — дык мне не вельмі паддабаецца...» Следчы прыраваў: «А вы думаеце, вы «Ангеліна» дасканала пераклалі?»... Дык Куляшоў пасля працы прабачыў у Хведаровіча: даруй, маўлю, калі што не так тады сказаў... А Эдзі, як сакратарка камсамолу, напісала рэзалюцыю «згодна» на даносе ці на заяве. І не паспела прабачыць... Чаго Фадзееў загінуў, расійскі пісьменнік? Мне Кузьма Гарбуноў раскажыў, які яго, хто ўдэлеў, звалі Фадзееў на чачы, вярнуўшыся са высылкі: «Сашка, ты ж, б...», ты такое... І ў выніку Фадзееў застрэліся. Ён жа ставіў на ўсіх подпісы...

**«Маці мне да смерці заўяўляла, што беларускай мовы няма...»**

— Мікола Якаўлевіч, які ваш першы ўспамiн з дзяцінства?  
— Прыезд маці аднекуль, павячотнаму апранутай. Кніг прывезла, брашуры нейкія, партреты. Аказаваецца, гэта быў 1926 год, сакавік месяца — першы з'езд беларускіх сялян у Мінску, яна была дэлегаткай гэтага з'езда — і прывезла гэта ўсё.

**«А бацькі пісьменнікамі былі?»**

— Так скажаць — было б смешнавата. Мама чытаць чытала, і многа вельмі чытала. Пісаць не ўмела, не пісала нічога, хоць дзве зімы вучылася ў царкоўна-прыходскай школе. Бацька ніколі не чытаў, пісаў непісьменна, але пачырк вельмі прыгожы быў...  
— Дык а вы ў яго такі пісьменны?  
— Я?... Скажу вам адну рэч — толькі не здзіўляецца. Мая маці і да смерці мне заўяўляла, што «няма бе-

ларускай мовы, гэта вы выдумалі яе». Гэта ведаеце чаму так? Таму што мае бацькі і ўвесь гэты радавод іх былі «блюдальцы». Маці з сямі гадоў была найміччай у панскім маентку, бацька працаваў на панскай стайні. Дзед, мамiн бацька, на бровары дэгуштатарам быў — і стаў алкаголікам. Таму памешчык і ўзяў у двор яго дачку сямігадоваю. І маці мне так казала — а якраз жа была беларусізацыя, і яна мiжволі навучала мяне і на беларускім лематарыі, і на рускім беларусі, ішчэ да школы. Бацьчы, якія бываюць метамафозы ў жыццi?

**«Канваіры ў лагеры шкадаваў мяне — і ціш-ком насіў бутэброды...»**

— Мікола Якаўлевіч, ведаю, што вы былі ў палоне ў час вайны...  
— У палоне я прабыў каля трох гадоў... Спачатку — перальныя лагеры. Першы — у Ноугарадзе, які трымаў іспаны. Адтуль я вельмі лёгка і проста ўцёк. Павелілі нас абрабляць плантацыю капусты за горад. Поле, жыта, хлянуць... Я пагладзеў — і дзёрнуў у гэты хлянуць. Па жыце, па жыце — і пабыў. І ніхто з іх не заўважыў! Прайшоў, відаць, кіламетраў восем. Прайшоў на бегі ракі возера. Вёска. Што рабiць? Я

Фота Уладзіміра КРУЖКА.

выпусцілі ў Варшаву з Уладзіслава Бачу — каза пасеца, прыйшла жанчына яе даць. Я папрасіў яе даць якога адзена. Яна пайшла. Гляджу — ідуць два немцы! Я ў лес, а ў іх пачаў сабака брахаць — і зняшлага мяне та аўчарка, злавлівы ішчэ мяне, у машыну пасадзілі. Думаў — расстрэльваць вазуць, а яны мяне прывезлі ў лагер... І самае цікавае — ні тады, ні пасля ў мяне ў кішчэні гімнасцёрка не знайшлі вост гэта... (Мікалай Якаўлевіч дастае з шухляды... студэнцкі білет і заліковы 1939 года!... Аўт.)

**«О, дык я зарэз пагляджу, кi вы вучыліся!»**

— Што там, сярэдненька вучыўся... (не хлусіць. — Аўт.)  
— І дзе вы далей у палоне былі?  
— У Расі збольшага, у розных лагерах. Пасля быў лагер смерці ў Давенку (Лямбiя), адтуль павезлі ў Нямецчыну — на каменаруднага шхаты каля Дортмунда.

**«Нагладзілі так — што не ўдiцяць?»**

— Дзе там! Ахова з аўтаматамі, лагер абкружаны электрычным дротам, вывозіць на платформы на шхату, канваіры пiльнучоў...  
— Аднак, спухайце, атрымліваецца — што вас палон у пазым сэнсе ад смерці ўратаваў — усё ж не пад кулямi хадзіць...  
— Калі так кажаць, дык мяне ўратаваў немец, нават два немцы. Адзiн —

Мікола Аўрамчык, Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў, 1978 год.

тыгра-тапкі ад жлобінскіх цацачнікаў  
«А гэта добры беларускі горад Жлобiн. Асноўная вытворчасць тут, як можна заўважыць, — мяккія цацкі. Ну веееельмі танныя!»  
Каментарый у інтэрнэце пад фотаздымкам, зробленым на Жлобiнскім вакзале.  
Мiж iншым, фатаграфіі, падобныя і на маю, зробленую на тым жа чыгуначным вакзале, у інтэрнэце — мора! Пабачыўшы такую прыгожасць, толькі лянiць не зробіць здымак на тэму: «Ці то людзi, ці то звары». Рознакаляровасць фарбаў прываблівае, спосабы, якімі замацоўваюцца на цэле прадаўцоў кракадзілы, ільвы і коні — здзіўляюць і ўздзімаюць настрой. А людзей, якія праязджаюць праз буйную вытворчасць развазку з поўначы на поўдзень і наадварот — безліч. Значыць, у гэтым сплантаным шоу ёсць сэнс. Сэнс, выражаны ў грашовых адзінках. Праўда, каму радовіць і карысць ад ідэішчана, а каму і...  
Чытач нашай газеты, які даслаў ліст у рэдакцыю, вельмі закліпачаны тым, што «ўг. Жлобiне вiльняная колькасць падполнага, кантрабанднага, нікому не падкантрольнага бізнесу. Фотурава цацачныя вытвор

## Чараўніцтва? Мастацтва? Ашуканства?

Чаму сёння, калі наш светапогляд так адрозніваецца ад таго, што быў у дзядоў і бабуль, мы працягваем верыць у забабоны і прытрымліваемся асобных рытуалаў, якія захаваліся ад старой магічнай традыцыі? Нават цяпер у гарадах, не знаёмых з буйным народным ладам жыцця, мы працягваем звяртацца да гэтай прыхаванай часткі культуры. Сваім немаўляткам, калі тыя дрэнна спяць, выклікаем на дапамогу бабуль, што ведаюць пэўныя замовы, шукаем шаптух, калі нам патрэбныя радыкальныя меры змагання з цяжкімі хворобамі, трымаем дулі ў кішэнках і баімся людзей з дрэнным духам. Што хаваецца за гэтай верай у таямнічы свет? І ці існуе ён наогул? Гэта я спрабавала высветліць у даследчыцы беларускай народнай спадчыны Ліліі САЛАВЕЙ.

### У суладдзі з прыродай

— Магія была спрадвечнай спадарожніцай нашых продкаў. Чалавек не жыў толькі светла, у яго былі ворагі, хваробы, яго суправаджалі няшчасці, нягоды, стыхіі, ён сутыкаўся з невядомымі і незразумелымі з'явамі. Шудадзейная моц неабходна была людзям, калі трэба было разбірацца з тым, што немагчыма вытлумачыць і вырашыць рацыянальнымі сродкамі, — расказвае Лілія Мацвееўна.

Пра тое, што сакральная спадчына нашых продкаў вельмі старажытная, можа сведчыць, напрыклад, такі факт. Сёння вядомы тэкст замовы ад зубнога болю, якая расшыфраваная з глінянай шумерскай таблічкі (даве з паловай тысячы гадоў да нашай эры), у ёй гаворыцца, што ў зубе завёўся чарвяк, дык вось такі вобраз захаваліся і ў беларускіх замовах.

Сакральная спадчына, гэтак жа як і іншыя бакі народнай культуры, адлюстроўвае старажытны светлагляд нашага народа. Адны і тыя ж вобразы могуць паўтарацца і ў замовах, і ў песнях, казках.

— Міфалагічная карціна, адпаведна да гэтай свецкай складаецца з чатырох стыхій — вады, зямлі, агню і паветра — вельмі выразна праглядаецца ў замовах. У іх можна сустрэць звартанне да вады як ачышчальнай, лячэбнай стыхіі, да агню, калі ён пахоўвае пакаранне. Чалавек быў бездапаможны, бошавалі маланкі, гарэлі лясы, смерчы круцілі. Увясце, што адчувалі тады людзі, якія жылі ўсяго толькі пад саламянай стрэшкай ці ў пачыры. Адным словам, чалавеку было на што маліцца і ў што верыць, і гэта працягваецца ў замовах. Пры гэтым старажытныя багі былі амбалеантныя — то грозныя, крыўдлівыя, нэўныя, то раптам ласкавыя, уседаравальныя, (напрыклад, сонца магло яго грэць, так і ўсё спаляняла). І таму з багамі трэба быць асцярожнымі, неабходна дамаўляцца, прасіць, — заўважае Лілія Салавей.

### Замовы і з'явіліся, як толькі людзі навучыліся выявацца загал, просьбу, пагарозу, ласку, падманваць, нешта выдумляць, каб адцягнуць увагу ад сябе, каралей, калі з'явілася вера ў тое, што словам можна нечага дасягнуць.

У сакральнай спадчыне продкаў схаваныя назіранні за прыродай, людзі імкнуліся жыць у суладдзі з ёй. Гэта сёння мы не заўважаем,

што чалавек і прырода могуць падладжвацца адно пад аднаго. Не дарэмна існавалі легенды, што нельга чапаць ластавак (разбурыш гняздо — будучы рабыня плямкі на твары) ці што нельга крыўдзіць буслоў, бо тыя яшчэ кінучы галавешку на страху. Маса было прыёмаў, скрываных на захаванне прыроды. І чалавек ад гэтага толькі выйграваў, так людзі не крыўдзілі бусла (па паварці быццам бы ў яго ператвораны чалавек), а птушка знішчала гадунок. За старажытнымі ўвучэннямі схаваныя шмат якія рацыянальныя рэчы.

— Гэтай чалавек уставаў з усходам, і рэчы было вельмі старажытнае правіла, якое цягнуцца з вядучага перыяду. Чалавек павінен быў вітаць сонца, калі ён ужо прагнуўся, памыўся і прычасасаў. Лічылася, што гэта праца здаровай людзей добра. Я вырасла ў хаце, зарыентаванай па баках свету, дзе сонца, узыходзячы, свяціла ва ўсходняй вокны, па тым, калі яно зазірала ў іншыя вокны можна было вызначыць час. Нават гадзіннік не трэба было пераводзіць, чалавек проста уставаў з усходам. Магчыма, калі б мы больш надавалі ўвагі такім здробтам нашых продкаў, то і хварэлі б менш, — упэўнена Лілія Мацвееўна.

### На моры, на акіяне, на востраве Буяне

Сакральная спадчына, гэтак жа, як і іншыя народная культура, дае ўвучэнні і пра асаблівасці светлагляду нашых продкаў, і пра творчыя здольнасці народа (гэта спадчына багатая на мастацкія вобразы), і пра некаторыя гістарычныя рэаліі. Калі чалавек у замовах згадвае раку Ірдан ці Сямскую гару, гэта больш пунічны тэксты, што ўзніклі з развіцця хрысціянства. У некаторых замовах проста згадваюцца мора, камен, дуб. Даволі часта ў замовах чалавек спасылалася на «мора-акія, востраву Буян». Гэты вострав існуе ў цяпер у Балтыйскім моры. Да XII стагоддзя Руген (Руан, або Буян) быў буйным паганскім цэнтрам.

### Тут адбывалася шмат розных рытуалаў, рэшткі іх захоўваліся ў беларускім яшчэ ў XIX, пачатку XX стагоддзя. На востраве стаў храм Святага, які меў чатыры твары і глядзеў у розныя бакі свету, у адной руцэ ён трымаў меч, у другой — рог, куды кожны год налівалі віно і пасля варажліў, правяралі калі засталася яго праз пэўны час. На свята ўраджаю, калі з'яжджалі ўсе

прадстаўнікі славянскіх плямёнаў, ставілі вялікія мядзювы пірог, і святар, хаваючыся за яго, пытаўся: «Ці бацьчыце мяне? Каб на наступны год вы мяне не бачылі за вялікім пірагом» (гэта значыць, каб быў добры ўраджай). Пры храме былі коні, на адным з іх кожную ноч выязджалі, калі конь прыязджаў змораны, лічылася, што сам Святавід аб'яжджаў, ахоўваў тэрыторыю. У XII стагоддзі храм быў разбураны дацкім каралём пад выглядам змагання з паганствам.

### Прыхаваная спадчына

Сакральная спадчына пачала вывучацца пазней за усё. Яна была прыхаваная, ценявая. Можна, таму замовы ў народзе яшчэ звалі «шапты», «шаптанні», «чары», «нагаворы». Але замовы — гэта толькі як «верхавіна айбєрга», які часта пералічэння з нейкімі дзеяннямі, выкарыстаннем пэўных рэчаў. Часам людзі рабілі вылікі на паперцы, хлебце, вадзе, альбо проста замаўлялі ежу ці рэчы. Гэта трэба было ці з'есці, ці спачыць і вылічыць з вады, ці насьціць з сабой які аб'ярг. Існавалі пэўныя магічныя формулы. Часам іх змест чалавек не быў вядомы, як, напрыклад, у гэтым магічным квадраце.

ROTAS  
OPERA  
TENET  
AREPO  
SATOR

У гэтым магічным квадраце, які вядомы яшчэ з пачатку нашай эры, словы чытаюцца з розных бакоў і накрыв. Гэта абазначае прымаўку «раб кіруе плугам, а гаспадар рабом». Яна набыла магічнасць дзякуючы такому рэдкаму суладзенню ў графіцы. Усё незвычайнае заўсёды цікавіла людзей і натхняла іх.

Гэта толькі здавалася, што людзі аб'яднаны паміж сабой у адной вэсцы, а між іншым была і мікрадава канкурэнцыя, міжнародныя спаборніцтва, былі іерархіі нават у высокай абшчыне. Шмат было нягодна, непрыязнасці, недаверу, варажасці, людзі глыбока верылі, што адзін можа нашкодзіць другому, паглядзеўшы надобразымлівымі вачыма, і, што яшчэ горш, верылі, што пэўны чалавек можа сурочыць, нават не жадаючы таго, проста ў яго вочы така.

Выкарыстанне пэўных магічных дзеянняў давала магчымасць чалавеку абараніцца ад усяго дрэннага. Існавалі замовы, якія суправаджалі чалавек у яго гаспадарчай дзейнасці (на добры ўраджай, на захаванне жывёлы, палуніччя), баранілі ад хваробаў ці былі звязаныя з сямейнай і грамадскім бытам. Замовы «закраналі» амаль усё істот, з якімі чалавек даводзілася сутыкацца, былі змрод іх тыя, што супраць вышэй, сямі, скрываныя на тое, каб мы не елі збожжа, вусені не грызлі капусту, каршун не дзеўе курэй.

Галоўнае ў замовах — гэта тое,



Фота Анастасіі Кішчэўскай.

— Але ці слова дзейнічае на чалавека? Напрыклад, вы зараз сядзіце і нешта самі сабе нашэптываеце, слоў я не чую, дык ці могуць яны на маю свядомасць уздзейнічаць? — заўважае Лілія Салавей. — Зараз я вам выкажу новую думку, раней яна не агучвалася: шаптану шпэчка для сябе (так ён сябе робіць мацнейшым, настройваецца). Уплывае на працэс могуць абставіны. Напрыклад, час, у які гэта робіцца. Так, лічылася, што добрыя малітвы, замовы трэба рабіць на золку (гэта ідзе яшчэ з часу да Заратуштры). Логіка ў гэтым ёсць: досвітак — стан прыроды, які настройвае на лагоднасць, светлыя думкі, калі яшчэ не пач моцна сонца. Для чараўніцтва, шкоднага дзеяння больш прыдатны поўдзень ці поўнач. Магчыма, гэта таму, што такі час не падыходзіць ні для якіх прац, у поўдзень і на паўднёвых краінах моцна пачэ сонца, у гэты час нікога (як і ў поўнач) не сустрэнеш на вуліцы.

Дзейнічаць можа і рытміка. Замовы трэба паўтараць тры разы, дзевяць, тры на дзевяць разоў альбо бо столькі, колькі гадоў таму, каму замаўляецца. Ці замовы трэба рабіць на адным дыханні — гэта значыць, намаганнем вочы прыгнуць у сабе пэўны фізіялагічны працэс, сканцэнтравана.

Часам пры замове робяцца пэўныя рытуалы: трэба падзмухаць, паглядзіць, прыкліпаць пэўныя рэчы, абліцца цёплай вадой, абвесці нажом, агнём. Хіба гэта не элементы масажу?

## POST factum У ШША ЭКС-ЗНЯВОЛЕНЫ АТРЫМАЎ ТРАЎМУ, СПРАБУЮЧЫ ВЯРНУЦЦА НАЗАД У ТУРМУ

Асуджаны Сільвестр Джэйлс прадпрымаў адчайную спробу зноў патрапіць у турму акругі Брэвард (штат Фларыда) літаральна праз некалькі гадзін пасля вызвалення. Аднак «штурмі» турмнай агароджы з калючым дротам скончыліся для яго сумна — Джэйлс атрымаў сур'ёзныя пашкоджанні і быў адпраўлены ў бальніцу...



Днямі мужчыну выпусцілі з турмы пад хатні арышт пасля таго, як ён заключыў здзелку з праваадуляем. Джэйлс прызнаўся ў ненаўмысленым забойстве нейкага Дасціна Проўза, затрыманага ў лютым 2007 года. За гэтакі злачынства яго асудзілі да 8-гадовага ўмоўнага зняволення. Аднак ужо на другі дзень Джэйлс звярнуўся да начальства папраўчай установы з дзіўнай просьбай — накрываць яго зноў за крыты. Сваё рашэнне ён растлумачыў боязею помсты з боку сваякоў ахвяры, паведамляе мясцовая прэса. Аднак Джэйлсу адмовілі ў ягонаму кур'ёзнаму просьбе, параішы зрабіць заяву ў паліцыю. Тым не менш, амерыканец вырашыў любым спосабам вярнуцца зноў у турму, нягледзячы на адмову турэмных бюракраты.

Джэйлс літаральна адным махам пераадолеў вонкавую агароджу турмы вышынёй амаль 4 метры, нягледзячы на працягнутыя калючы дрот. Затым стаў пераадоляваць другі перымтр агароджы, па версе якога была працягнута спіраль Бруна (разнавіднасць калючага дроту). Аднак пры спробе пралезці на запавяную тэрыторыю Джэйлс зваліўся і сур'ёзна параніўся, заблытаўшыся ў спіралі Бруна. Рэштывіста шпіталізавалі з валоўкай кровастравай. Зрэшты, у нейкай ступені ён дамогся свайго. Спроба Джэйлса прарадзіла ў турму праграмае яму 10-гадовам зняволеннем пасля выплечэння.

### ІТАЛЬЯНЦЫ ВЕРАЦЬ, ШТО ГІПНОЗ ПАЛІЯПШАЕ СРЭС

У Італіі рэзка вырасла колькасць псыхічнай гіпнозу — з яго дапамогай італьянцы спадзюцца вылічыцца ад розных хваробаў, нармалізаваць сон, палепшыць знешні выгляд, перастаць курыць, зрабіць кар'еру і наладзіць асабістыя адносіны, паведамляе газета La Repubblica. Паводле звестак выдання, у параўнанні з мінулым годам, прыхільнікаў гіпнозу стала ў два разы больш — гэты метад сёння заваяваў 8 мільёнаў італьянцаў. Гіпноз аказваецца больш эфектыўным, чым псіх-аналіз, ён дазваляе атрымаць вынікі хутчэй, чым іншыя тэрапеўтычныя метады, піша газета.

Сёння за 10 сеансаў, па 80 эўра кожны, можна пазбавіцца ад розных відаў залежнасці і кінуць некалькі лішніх кілаграмаў. Да паслуг спецыялістаў па гіпнозе звяртаюцца мужчыны і жанчыны ва ўзросце ад 18 да 65 гадоў з усіх рэгіёнаў Італіі. У Рыме большшая частка грамадзян шукае каханне і дружбу, пытанні сэксу.



больш хваляюць неапатлітанцаў, міланцы маюць патрэбу ў прэстыжы, фларэнтыяцы — у свабодзе, жыхары Балонні — у самарэалізацыі.

Як высветліў нацыянальны Цэнтр палітычных, эканамічных і сацыяльных даследаванняў, італьянцы галоўным чынам маюць цяжкасці ў асабістых адносінах, але многія таксама хочучы пазбавіцца ад праблем, звязаных з сучасным жыццём: ад празмернага захвалення шоппінгам да рызкіх коўчых гульняў.

### АўСТРЫЙЦА ЗАДУШЫЛА АЛТАРОМ У ХРАМЕ

Жыхар Вены Гантэр Лінк трагічна загінуў пад 400-кілаграмовым алтаром падчас малітвы ў каталіцкім храме.

Калі паведаміў прадстаўнік паліцыі, загінулы мужчына напярэдадні правёў некалькі гадзін у ліфце, які нечакана спыніўся паміж паверхамі, а паколькі ён быў вельмі рэлігійным чалавекам, то, чакаючы рамонтнікаў, нястомна маліў Бога пра вызваленне. Калі ж ліфцёр бы выніла яго на свет божы, мужчына адрозжэ накіраваўся ў царкву, каб аддзячыць Бога, паведамляе The Daily Telegraph.

Як заявіў у паліцыі, падчас малітвы Гантэр Лінк, хутчэй за ўсё, неасцярожна зачэпіў падножка стале

## НА ПАНДЭМІІ СПРАБАВАЛІ ЗАРАБІЦ НАВАТ ВЫТВОРЦЫ АЧЫШЧАЛЬНЫХ СРОДАКЎ

Расійская Федэральная антыманапольная служба прызнала ненадзейны рэкламны ачышчальны сродкаў «Domestos», якая распаўсюджвалася ў метро Масквы і Санкт-Пецярбурга восенню мінулага года. На расклееных у вагонах цягнікоў плакатах сцвярджалася, што ачышчальныя сродкі «Domestos» «забіваюць мікробы напавал, уключаючы вірус свінга грыпу», і ўхвалены НДІ гігіены і аховы здароўя дзясці і падлеткаў РАМН паведамілі, што даследаванні ўздзяжылі ачышчальнага сродку на вірусы грыпу ў іх не праводзіліся. Такім чынам прыведзеныя ў рэкламе звесткі не адпавядаюць рэчаіснасці. Па факце выяўленыя парушэнні ў будзе завеззена адміністрацыйная справа.

ражытнага каменнага алтара, які і абрынуўся на яго ўсёй сваёй 400-кілаграмавай вагой. Прыціснуты мужчына сканаў на месцы.

### ПАПА РЫМСКІ ЗАКЛІКАЎ СВЯТАРОЎ КАРЫСТАЦЦА ІНТЭРНЭТАМ

Бенядыкт XVI заклікаў каталіцкіх святароў актыўна выкарыстоўваць інтэрнэт для таго, каб несці слова Божае вернікам і прыцягнуць увагу людзей да жыцця царквы. Кіраўнік Рымска-каталіцкай царквы адзначыў, што інтэрнэт адкрывае «новую эпоху» ў прапаведванні веры.

«Пры дапамозе сучасных сродкаў камунікацыі святары могуць пазнаёміць вернікаў з жыццём царквы, а таксама дапамагчы людзям знайсці шлях да веры», — прыводзіць словы Бенядыкта XVI агенства DPA. Ён таксама прапанаваў святарам весці блогі, удзельнічаць у сацыяльных сетках і выкладваць відэа, каб прыцягнуць увагу людзей да жыцця царквы.

Пантыфік выступіў з ініцыятывай зрабіць інтэрнэт-курс адным з абавязковых прадметаў у духоўных семінарыях і на тэалягічных факультэтах, адзначае агенства. Паводле слоў папы, у задчы святара ўваходзіць «усяляць душу ў бяскожны паток інфармацыі ў Суветным павучэнні». Адначасна, што летася Ватыкан ужо зрабіў крок насустрэх інтэрнэту, адкрывшы арыентаваны на моладзь сайт Pore2You. Яго наведвальнікі могуць паглядзець запісы ўсіх публічных выступленняў пантыфіка. Акрамя таго, Бенядыкт XVI сам рэгулярна карыстаецца інтэрнэтам, у прыватнасці, атрымлівае электронную пошту ад вернікаў.

### СЛАНОЎ НАВУЧЫЛІ ГУЛЯЦЬ У БАСКЕТБОЛ

Супрацоўнікі запаведніка на тайскім востраве Самуі вучаць двух сланоў гульні ў баскетбол.



Прамуга трэнерова, піша брытанская The Daily Telegraph, была прыдуманая для таго, каб падтрымліваць шасцігадовага Малі і дзевяцігадовага Токтака ў добрай фізічнай форме. На тое, каб асвоіць асновы гульні, у сланоў пайшло некалькі месяцаў, аднак пасля гэтага іх навукі сталі палепшацца кожны дзень. Малі і Токтак здольныя ўтрымліваць баскетбольны мяч хобатам, хадзіць з ім і закідаваць яго ў кошык, устоічы на задняй ногі. Наведвальнікі запаведніка, якія сталі сведкамі трэнеруі сланоў-баскетбалістаў, заявілі, што відэвішча гэта — «невергагоднае».

### ІНДЫЙСКІХ ЗНЯВОЛЕННЫХ БУДУЦЬ ДАТЭРМІНОВА АДПУСКАЦЦА НА ВОЛЮ ЗА ПОСПЕХІ Ў ЁЗЕ

Урокі ёгі ў турмах Індыі не карысталіся вялікай папулярнасцю, пакуль у штаце Мадх'я-Прадэш не прывідмалі арыгінальны спосаб матывацыі прагульчыкаў. Тым, хто будзе хадзіць на заняткі, паабяцалі значна скараціць тэрмін зняволення. Улады штата разлічваюць, што сістэма зноўка будзе папулярнай у будучыню, і ўжо гатова ажыццявіць некалькі дзясяткаў актывістаў з ліку вязняў. Паводле абшчыннага турэмчыкаў, 68 з 400 чалавек, якія цяпер знаходзяцца ў гэтай мясцовай турме, вось-вось датэрмінова вызваліцца. Штодзённым урокі ёгі для злучэнняў турэмнае начальства ўяло яшчэ два гады таму. Такім чынам планавалася падтрымліваць у норме стан здароўя арыштантаў. Але ініцыятыва адміністрацыі турмы была сустрэта без захвалення. Нямногія асуджаныя сталі на шлях духоўнага ачышчэння, прыходзілі на заняткі час ад часу.

Каб павялічыць наведвальнасць, улады штата ўвёлі бонусную сістэму: паабяцалі скараціць тэрмін тым, хто будзе прысутнічаць на ўроках рэгулярна. Турэмнае начальства ўстанавіла раскідкі: 100 наведванняў заняткаў ёгай эквівалентныя 36 дням, праведзеным за кратамі. Некаторыя зняволеныя прызнаюцца, што ходзяць на заняткі не дзеля галазкі. «Я займаўся ёгай з 1993 года, таму тут яны намычалі інструктарам, — прыводзіць тэлерэдыёкампанія BBC словы асуджанага Нар'ян Шарма. — Калі мы з раніцы пазаміліся, потым вельмі добра сябе адчуваем. Усе з'ялі думкі «сходзіць». Паводле слоў зняволеннага, менавіта такія «злыя думкі» і прыводзіць людзей за краты, штурхаючы на злачынствы. «Я спадзяюся, што пасля вызвалення мы зможам скарыстаць усе гэтыя ўрокі і будзем актыўна прапагандаваць ёгу», — сказаў Нар'ян Шарма.

### Ліччэ раней наша газета паведамляла пра зубную пасту «Новы жэмчуг. Хвойны балзам», якую расійскія вытворцы таксама прапаноўвалі ў якасці супрацьгрыпознага прафілактычнага сродку. Абвясцілася, што выпущана «першая лячэбна-прафілактычная зубная паста для комплекснага догляду зубоў і дзясёнаў з даказаным эфектам прафілактыкі прастуды і грыпу». «Зубная паста — проста неабходны сродкаў для барацьбы з прастуднымі захворваннямі ў перыяд павышанай віруснай актыўнасці», — паведамлялася ў рэкламнай заяве.

Надзея НІКАЛАЕВА.

# ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

ПРЫРОДНАЯ АПТЭКА

### Чароўны гранат

Што дапаможа хутка аднавіцца ў халодную пару года? Адзін з самых лепшых лекаў ад розных хваробаў можна знайсці на паліцах з садавінай і агароднінай. Гэта чароўны плод з мноствам дзіўных зярнят — гранат.

Вярце ж тагожа незвычайнага ў гранатце? Секрэт у тым, што гранат яшчэ сілу і здароўе. Яшчэ да нашай эры кару гранатніка, а потым і ўсе астатнія яго часткі, людзі выкарыстоўвалі як лякарства. Сёння мы ведаем, што ў гранатце карыснае ўсё — ад кветкаў да костачкаў.

### БАБУЛІНА ЛЯКАРСТВА

Многія памятаюць, як у дзяцінстве пры расстройстве страўніка мамы і бабулі абавязкова заварвалі нам гранатавыя лупіны — вельмі моцныя натуральныя сродкаў, бо гранат багаты на дубільныя рэчывы. У зярнятах граната шмат вітамінаў, асабліва групы В, РР і карачіну, а таксама фітанцыды і каштоўныя кіслоты. Вось чаму гранаты хутка паднімаюць гемалабін, палепшаюць склад крыві, дапамагаюць справіцца з інфекцыямі. Фітанцыды змяшчаюцца і ў кары, і ў лісці гранатавага дрэва, таму імі таксама леацца. Дарэчы, гранатавая кара — адзін са старажытных сродкаў ад гістэі, аднак у ёй змяшчаюцца таксічныя рэчывы, і перадазючка лекаў з яе вельмі небяспечна. Леаць і карані граната. Яны змяшчаюць шмат алкалоідаў. У народнай медыцыне Усходу іх здрабняюць, змешваюць з сокам алёўска і прымаюць як бо-лесуцільныя сродкаў пры моцных удрах і кожных пераломках. Кветкі валодаюць вяжучымі і антысептычнымі ўласцівасцямі.

### САМЫ ДАРАГ СОК

Гранатавы сок лічыцца адным з самых карысных, выдатна дапамагае аднавіцца пры зняволенні арганізма, пасля інфекцыйных захворванняў і аперацыяў. Гэта мацэгонны, жаўцгонны і супрацьзапаленчы сродкаў. Між іншым, натуральны гранатавы сок можна набыць толькі ў шклянчым посудзе, у іншых упакоўках ён не захоўваецца. Аднак у канцэнтраваным выглядзе яго піць не рэкамендуецца, лепш разбавляць. У ім шмат кіслот, якія раздражняюць слізістую абалонку страўніка і пашкоджваюць зубную эмаль.

Гранатавы сок — гэта і вонкавае лякарства, напрыклад пры апёках. А жанчыны са старажытных часоў выкарыстоўвалі яго як вельмі эфектыўны касметычны сродкаў.

### СТАРАЖЫТНАЯ КАСМЕТЫКА

Паколькі гранатавы сок змяшчае шмат лімоннай кіслаты, яго прымянялі для адбелвання скуры твару, выдалення пігментных плямаў і вяснушак. Маска з яго карысна для тлустай скуры, яна паніжае салёнасць, сцягвае поры, выдатна сілкуе скуру. А пры себарэі і дарматозах выкарыстоўваюць вяжучае, бактэрыцыднае, супрацьзапаленчае дзеянне дубільных рэчываў, якія змяшчаюцца ў лупіне граната. Калі валасы тлустыя, для іх умацавання і лепшага росту карысна апалоскаваць валасы пасля мыцця ашчэ аднаю гранатавай лупіны.

### АД ПРАСТУДЫ І ЖАРУ

Народная медыцына розных краі заўсёды прымяняла гранаты для лячэння прастудных і запаленчых захворванняў, якія суправаджаліся высокай тэмпературай. Іх сок добра праганяе смагаў, паніжае жар, забівае шкодных мікробаў. У Грузіі і сёння гранатавы сок уваходзіць у склад складаных мікстур, якія прымяняюць пры розных запаленнях у горле. А свежыя плады ядуць пры кашлі і любой прастудзе.

### ЛЕКАВАЯ ЕЖА

Гранаты добрыя яшчэ тым, што лячэбныя імі прыёмна. З іх можна прыгатаваць шмат смачных страў, а заадно і палепшыць здароўе. Зерне граната дадаюць у салаты і ядуць разам з костачкамі, каб з'явілася мужчынская і жаночая сіла, знікла дэпрэсія. Соус з гранатавага соку не толькі надае непаўторны смак мясам стравам, але і дапамагае арганізму лепш засвоіць цяжкія бялковыя прадукты.

### Салата для гіпертанікаў

Натарыцыя напаліванні звараны бурак, свежую моркву, кіслыя яблыкі, парэжце тонкай саломкай салодкі перац, памідоры, капуста (бурак і капусту на дзве часткі, астатняе — па адной частцы). Усё перамышаіце, дадайце 2 ст. лыжкі дробна нарэзанай зеляніны паструшкі, крыху солі.

ВЫ ПРАСІЛІ РАСКАЗАЦЬ

### Як прыгатаваць сыр у

